

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ

Кафедра правоохоронної діяльності та поліціїстики
Факультет № 6

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни «**Організаційно-правові засади запобігання та протидії корупції**» вибіркового компоненту освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти

262 Правоохоронна діяльність (Правоохоронна діяльність)

за темою № 5 – «**Юридична відповідальність за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень**».

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30 серпня 2023 року № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25 серпня 2023 року № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29 серпня 2023 року № 7

Розглянуто на засіданні кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики
Протокол від 18 серпня 2023 року № 8

Розробники:

1. Професор кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстики, доктор юридичних наук, професор Синявська Олена Юхимівна

Рецензенти:

1. Завідувач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки навчально-наукового інститута права Сумського державного університету, к.ю.н., доцент Ільченко О.В.
2. Професор кафедри поліцейської діяльності та публічного адміністрування, к.ю.н., доцент Іванцов В. О.

План лекції:

1. Загальна характеристика корупційного та пов'язаного з корупцією правопорушення та юридичної відповідальності у разі їх вчинення.
2. Кримінальна відповідальність за корупційні правопорушення.
3. Адміністративна відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією.
4. Дисциплінарна відповідальність у разі порушення норм Закону України «Про запобігання корупції».
5. Загальна характеристика цивільно-правової відповідальності у разі вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень.
6. Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення.

Література

Основна

Нормативно-правові акти

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Одержання подарунків особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: роз'яснення Міністерства юстиції України від 28.07.2011 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0053323-11#Text>.
4. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>.
5. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.
6. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>.
7. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>.
8. Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань : Закон України від 03 листопада 2015 р. № 743-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/743-19#Text>

9. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

10. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n831>.

11. Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень щодо запобігання корупції : методичні рекомендації Національного агентства з питань запобігання корупції від 02.04.2021 № 5 // Офіційний сайт Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/04/K.I.-09.04.2021-1.pdf>

12. Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення : рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 09 лютого 2018 р. № 166 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0345-18#Text>

13. Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля : постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1026 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1026-2017-%D0%BF#Text>

14. Про затвердження Порядку передачі подарунків, одержаних як подарунки державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді, державним або комунальним установам чи організаціям: постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2011 № 1195 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1195-2011-%D0%BF#Text>.

15. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.

16. Про затвердження Порядку формування, ведення та оприлюднення (надання) інформації Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: Наказ НАЗК від 23.07.2021 № 448/21 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0986-21#Text>.

17. Порядок формування, ведення та оприлюднення (надання) інформації Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: затверджений наказом НАЗК від 23.07.2021 № 448/21 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0986-21#Text>.

18. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

Основна література

19. Бугайчук К. Л., Безпалова О. І., Джафарова О. В., Іванцов В. О., Шатрава С. О. Адміністративна відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією : практичний посібник. Харків. : ХНУВС, 2016. 97 с.

20. Іванцов В. О. Зміст та принципи реалізації дисциплінарної відповідальності у разі порушення норм Закону України «Про запобігання корупції». *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. № 5. Том 2. С. 89–95.

21. Настюк В. Я., Синявська О. Ю., Мартиновський В. В., Іванцов В. О. Юридична відповідальність за корупційні правопорушення: підручник / за заг. ред. В. Я. Настюка. Харків: Право, 2019. 512 с.

Додаткова література

22. Іванцов В. О. Значення принципів адміністративного права у вирішенні актуальних проблем реалізації адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією // Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., (Київ, 7 грудня 2018 р.) у 2 частинах. Київ : НАВС, 2018. Ч. 2. С. 103–107.

23. Коломоєць Т. О. Обмеження щодо одержання подарунків як інструмент запобігання корупції: вітчизняний та зарубіжний вимір нормативного закріплення // Актуальні проблеми реалізації положень Закону України «Про запобігання корупції» : матеріали регіонального науково-практичного круглого столу., м. Запоріжжя, 1-2 грудня 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. С. 100-103

24. Syniavska O. Y., Ivantsov V. O. Limitation of getting gifts: problems of contents of the concept and terminological apparatus in the context of lawrealization and role of administrative law principles for their decision // The institutionalization of public relations in the fight against corruption: the experience of counties of Eastern and Western legal traditions (universal theoretical framework for relevant anti-corruption law of Ukraine) : comparative analysis : Collective monograph. Tallinn, Estonia : Izdevniecība "Baltija Publishing", 2019. Volume 2. P. 290-306.

Текст лекції

Вступ

У межах даної лекції ми пропонуємо зосередитись на питаннях змісту та особливостей реалізації юридичної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, що обумовлено низкою факторів. По-перше, було прийнято Закон України «Про запобігання корупції», яким визначено інший у порівнянні з втраченим чинність законодавством підхід щодо притягнення до відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. По-

друге, розмежування правопорушень на корупційні та пов'язані з корупцією є свого роду новелою чинного антикорупційного законодавства. По-третє, ми вважаємо за необхідне продовжити викладення змісту, ролі та провідних засад реалізації юридичної відповідальності у сфері боротьби з корупцією не як другорядної, що застосовується у разі притягнення особи, винної у скоєнні корупційного правопорушення до кримінальної чи адміністративної відповідальності, а як такої, що застосовується загалом за порушення антикорупційного законодавства (тобто настає у разі порушення норм Закону України «Про запобігання корупції»).

1. Загальна характеристика корупційного і пов'язаного з корупцією правопорушення та юридичної відповідальності за їх вчинення.

Правопорушення – це винне протиправне діяння (поведінка) дієздатної особи, за яку настає юридична відповідальність.

Корупційне правопорушення Законом України «Про запобігання корупції» (аб. 5 ч. 1 ст. 1) визначено як діяння, що містить ознаки корупції, вчинене суб'єктом, на якого поширюється дія Закону «Про запобігання корупції» – суб'єктом відповідальності за корупційне правопорушення, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.

З викладеного випливає, що діяння визнається корупційним якщо воно: 1) містить ознаки корупції; 2) вчинене певним суб'єктом – особою зазначеною у ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції»; 3) за нього законом встановлена юридична відповідальність: кримінальна, дисциплінарна та/або цивільно-правова.

Нагадаємо, що *корупцією* Закон України «Про запобігання корупції» називає використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

Виходячи з окреслених законодавчих положень та спираючись на доктринальні спроби тлумачення категорії «правопорушення» висвітлимо *основні ознаки корупційного правопорушення.*

По-перше, це суспільна небезпечність, що полягає в заподіянні або загрозі заподіяння шкоди інтересам і безпеці держави.

По-друге, це вчинення активних дій або бездіяльність із корисливими цілями, а саме отримання неправомірної вигоди як майнового так і немайнового характеру, тобто «обов'язкова наявність корисливої мети, що спрямована на досягнення матеріальної або іншої вигоди». Підкреслимо той факт, що така

вигода (як матеріальна, так і нематеріальна) отримується суб'єктом незаконно. Зокрема, під неправомірною вигодою Закон України «Про запобігання корупції» розуміє грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав.

У той же час особиста зацікавленість осіб, які за допомогою неправомірної вигоди, ставлять за мету схилити особу, зазначену у ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції», до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей може виражатись у прагненні отримати вигоду немайнового характеру або ж взаємну послугу, заручитися підтримкою у вирішенні якого-небудь питання тощо.

Третьою визначальною ознакою досліджуваного явища є те, що дії або бездіяльність суб'єкта відповідальності за корупційні правопорушення, здійснюються шляхом недотримання вимог нормативно-правових актів, у яких окреслено коло прав та обов'язків особи на тій чи іншій посаді. Факт корупції в діяльності суб'єкта відповідальності за такі порушення матиме місце, якщо відповідний посадовець свідомо не дотримується порядку (правил) виконання своїх повноважень, усвідомлюючи ризики відповідальності у випадку виявлення цих правопорушень. При цьому характерною ознакою такого діяння (або бездіяльності) є те, що воно вчиняється суб'єктом відповідальності за корупційні правопорушення, який отримує за це не передбачені законом блага, всупереч інтересам служби й обсягу прав, своєї компетенції та повноважень.

Четвертою ознакою ми виділяємо факт діяння, пов'язаного з використанням службових повноважень і впливаючих із цього можливостей, яке негативно позначається на авторитеті займаної посади, не стосується виконання особою своїх посадових обов'язків, а безпосередньо пов'язано з фактом зловживання ними. Це відповідає нормам Конституції України (ст.19) згідно з якою органи державної влади й органи місцевого самоврядування, їх службові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією й законами України.

П'ята ознака корупційного правопорушення полягає в його суб'єктивній стороні – у прямому умислі. Дія або бездіяльність посадової особи, спрямована на отримання певних благ, учинена умисно. При цьому посадовець, який учинив це правопорушення, усвідомлював протиправний характер своїх діянь. Дії такої особи вчиняються за домовленістю або згодою сторін. Відсутність цієї ознаки унеможливорює існування суб'єктивної сторони – корисливої мети, бо немає факту домовленості щодо останньої.

Зміст *шостої* ознаки корупційного правопорушення є відображенням видів юридичної відповідальності, до яких може бути притягнуто особу порушника, а саме: виключно кримінальної, дисциплінарної та/або цивільно-правової відповідальності. Як бачимо, вчинення корупційного правопорушення ніяким чином не може тягнути за собою адміністративну відповідальність. Важливо відзначити, що суб'єкта відповідальності за корупційні правопорушення може бути притягнуто до усіх окреслених видів відповідальності за одне діяння. Наприклад, особа, яка виконує функції держави

у разі скоєння корупційного кримінального правопорушення та притягнення її до відповідальності шляхом позбавлення волі підлягає звільненню зі служби. При цьому цивільно-правова відповідальність може застосовуватись паралельно з кримінальною чи дисциплінарною відповідальністю з метою відшкодування збитків, шкоди, завданих державі внаслідок вчинення корупційного правопорушення.

Свого роду новелою Закону України «Про запобігання корупції» є визначення поняття «*правопорушення, пов'язане з корупцією*». Ввівши останнє законодавець усунув правову колізію, яка існувала у законодавстві після прийняття Закону «Про засади запобігання і протидії корупції», адже сформулювавши визначення корупційного правопорушення майже ідентичного до його чинного поняття, адміністративні правопорушення, якими було встановлено відповідальність за корупційні правопорушення де-юре не були корупційними. Натомість у зв'язку з прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» усі адміністративні правопорушення були віднесені до тих, що пов'язані з корупцією.

Правопорушення, пов'язане з корупцією, чинним законодавством визначено як діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені Законом «Про запобігання корупції» вимоги, заборони та обмеження, вчинене суб'єктом відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.

З викладеного випливає, що пов'язаним з корупцією правопорушенням є діяння: 1) яке не містить ознак корупції; 2) яке порушує вимоги, заборони та обмеження, встановлені Законом України «Про запобігання корупції»; 3) яке вчинене певним суб'єктом – особою зазначеною у ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції»; 4) за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.

Юридична відповідальність – це застосування заходів державного примусу до правопорушника за вчинення протиправного діяння; передбачений правовими нормами обов'язок суб'єкта права зазнавати несприятливі для нього наслідки вчиненого правопорушення.

Згідно зі ст. 65-1 Закону України «Про запобігання корупції» за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень особи, зазначені в частині першій статті 3 цього Закону, притягаються до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності у встановленому законом порядку. При цьому різниця між відповідальністю за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення полягає у тому, що за корупційні правопорушення не може наставати адміністративна відповідальність на відміну від правопорушень, пов'язаних з корупцією.

2. Кримінальна відповідальність за корупційні правопорушення.

Як ми вже відмічали, 14 жовтня 2014 року Верховною Радою України було прийнято так званий «антикорупційний пакет законів», чинне місце серед яких займає Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України», у прикінцевих положеннях якого передбачено внесення деяких змін до низки нормативно-правових актів, зокрема Кримінального кодексу України. Зазначені зміни вступили в дію з 26 січня 2015 року, тобто з дня набрання чинності першим.

Завдяки внесеним змінам у законодавстві про кримінальну відповідальність вперше окреслено перелік «корупційних злочинів» (зараз – «корупційне кримінальне правопорушення»). Так, у примітці до ст. 45 Кримінального кодексу України (далі – КК України) зазначено, що «корупційними кримінальними правопорушеннями відповідно до цього Кодексу вважаються кримінальні правопорушення, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також кримінальні правопорушення, передбачені статтями 210, 354, 364, 364⁻¹, 365⁻², 368-369⁻² цього Кодексу». Зазначений перелік є вичерпним і не може бути розширений, тобто фактично віднесення діянь передбачених іншими статтями кримінального законодавства до корупційних кримінальних правопорушень являється неможливим.

Окрім визначення переліку корупційних кримінальних правопорушень внесення змін до КК України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про Національне антикорупційне бюро» мало за мету, в першу чергу, унеможливити або ускладнити застосування пільгових (заохочувальних) норм кримінального права до осіб, які вчинили такі діяння (зокрема, інституту звільнення від кримінальної відповідальності, призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, звільнення від покарання з випробуванням чи від його відбування за амністією, зняття судимості тощо).

На думку провідних представників науки кримінального права (В.М. Киричко, В.М. Куц) *корупційним кримінальним правопорушенням притаманне поєднання ознак, якими характеризується юридичний склад кримінального правопорушення, передбачений Особливою частиною КК України та власне ознак корупційного правопорушення.*

Говорячи про відмінність корупційних кримінальних правопорушень від інших корупційних правопорушень, слід повністю погодитися з В.М. Киричко, який критерій такого відмежування вбачає у ступені суспільної небезпечності діяння. Остання полягає в тому, що виконання службових обов'язків та повноважень, яке повинно здійснюватись відповідно до закону, фактично ставиться в залежність від одержання неправомірної вигоди від інших осіб, чим заподіюється або створюється загроза заподіяння істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі.

Що ж до питання про той критерій, який покладений законодавцем в основу відмежування корупційних кримінальних правопорушень від інших злочинних діянь, то варто з цього приводу підтримати точку зору В. І. Тютюгіна

та К. С. Косінової, а саме: «аналіз складів злочинів, зазначених у примітці до ст. 45 КК України, свідчить, що їх складають діяння, які істотно різняться як за своїм складом, так і за ознаками». Тож характерні ознаки корупційних кримінальних правопорушень полягають у наступному.

Перша ознака безпосередньо впливає з положень примітки до ст. 45 Кримінального кодексу України, на основі яких можна дійти висновку, що законодавець поділив кримінальні корупційні правопорушення *на дві відносно відокремлені групи*:

1. Кримінальні правопорушення, які завжди являються корупційними правопорушеннями (безумовно корупційні кримінальні правопорушення). До таких віднесені правопорушення, передбачені наступними статтями Кримінального кодексу України:

210 «Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням»,

354 «Підкуп працівника підприємства, установи чи організації»,

364 «Зловживання владою або службовим становищем»,

364-1 «Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми»,

365-2 «Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги»,

368 «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою»,

368-2 «Незаконне збагачення»,

368-3 «Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми»,

368-4 «Підкуп особи, яка надає публічні послуги»,

369 «Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі»,

369-2 «Зловживання впливом».

Об'єктивна сторона зазначених правопорушень полягає у зловживанні владою (службовим становищем) та можливостями, що впливають з такого становища або ж пов'язана з одержанням неправомірної вигоди від іншої особи (можливість одержання якої так само пов'язано з обійманням особою певної посади).

2. Кримінальні правопорушення, які будуть вважатися корупційними лише за умови їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем. Відповідні злочини передбачені такими положеннями Кримінального кодексу України:

частина 2 статті 191 «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем»;

частина 2 статті 262 «Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем»;

частина 2 статті 308 «Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем»;

частина 2 статті 312 «Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем»;

частина 2 статті 313 «Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням»;

стаття 320 «Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів»;

частина 1 статті 357 «Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження»;

частина 2 статті 410 «Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем».

Об'єктивна сторона цієї групи кримінальних правопорушень передбачає: викрадення, привласнення, вимагання тощо. Самі по собі такі дії у разі їх вчинення пересічними громадянами не мають жодного відношення до корупційних, а тому корупційними такі злочинами будуть вважатися виключно якщо зазначені дії вчинені шляхом зловживання особою своїм службовим становищем. З викладеного випливає, що вчинення корупційних кримінальних правопорушень передбачає наявність у суб'єкта злочину можливостей його вчинити за рахунок посади яку він обіймає, скористатися своїм службовим становищем (владою).

Друга ознака кримінальних корупційних правопорушень полягає у тому, що суб'єкт таких злочинів не лише використовує своє службове становище, а безпосередньо зловживає ним, тобто особа користується наявними у неї можливостями, завдаючи шкоду охоронюваному законом суспільним відносинам. Зловживання може знайти свій прояв не тільки у дії, а й в бездіяльності, формою вираження яких є використання особою влади або своїх службових повноважень у супереч інтересам служби (виконання завдань і функцій держави). Отже, зміст другої ознаки кримінальних корупційних правопорушень полягає у наступному: корупційний злочин в обов'язковому порядку буде йти «у розріз» із завданнями та функціями держави, на виконання яких уповноважений суб'єкт відповідальності за корупційні правопорушення.

Третя ознака полягає у тому, що суб'єктивна сторона корупційного кримінального правопорушення характеризується виною у формі умислу. Це означає, що особа свідомо йде на вчинення кримінального правопорушення, усвідомлює характер наслідків вчинення (невчинення) нею тих чи інших дій та бажає, щоб вони настали незалежно від мети (того бажаного результату якого

особа досягає вчиняючи діяння) та мотивів особи (того чим вона керується вчиняючи те чи інше діяння). Як виняток, в правопорушеннях, передбачених статтями 364, 364-1, 365-2 КК України ставлення до наслідків може виражатися як у формі умислу, так й у формі необережності. У переважній більшості корупційних кримінальних правопорушень, зокрема, передбачених статтями 191, 354, 357, 364, 364-1, 365-2, 368, 368-2, 368-3, 368-4, ч. 2 та 3 ст. 369-2 КК України, обов'язковим є наявність корисливого мотиву.

Наступна ознака полягає в тому, що переважна більшість безумовно корупційних кримінальних правопорушень полягають у отриманні чи наданні неправомірної вигоди, включаючи пропозицію чи обіцянку. При цьому неправомірна вигода може виступати факультативною ознакою об'єкту кримінального правопорушення у якості предмету (ст.ст. 354, 368, 368-2, 368-3, 368-4, 369, 369-2 КК України), або – характеристикою суб'єктивної сторони корупційних кримінальних правопорушень, виступаючи в якості мети їх вчинення (ст. 364, 364-1, 365-2 КК України).

П'ята ознака характеризує суб'єкт корупційного кримінального правопорушення: останнім за загальним правилом є службова особа приватного та публічного права у тому числі та, яка надає публічні послуги. Як виняток, суб'єктом корупційного кримінального правопорушення, передбаченого ст. 354 КК України є працівник підприємства, установи чи організації незалежно від організаційно-правової форми, який не є службовою особою. У той же час у ч. 1 та 2 ст.ст. 368-3 та 368-4, ст. 369 та ст. 369-2 КК України суб'єкт делікту є загальним.

Беззаперечною *особливістю* кримінальної відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення є встановлення спеціальної конфіскації у якості іншого заходу кримінально-правового характеру, спрямованого на посилення боротьби з корупцією.

За загальним правилом згідно зі ст. 69 Закону України «Про запобігання корупції» кошти та інше майно, одержані внаслідок вчинення корупційного правопорушення, підлягають конфіскації або спеціальній конфіскації за рішенням суду в установленому законом порядку. Так, конфіскація 1) як обов'язкове додаткове покарання передбачено за вчинення корупційних кримінальних правопорушень, передбачених: ч. 3 ст. 369 КК України, ч. 1 ст. 368-2 КК України, ч. 2 ст. 368-2 КК України, ч. 2 ст. 308 КК України, ч. 3 ст. 368 КК України, ч. 4 ст. 368 КК України, ч. 3 ст. 368-2 КК України, ч. 4 ст. 368-3 КК України, ч. 4 ст. 368-4 КК України; 2) як факультативне додаткове покарання – ч. 3 ст. 365-2 КК України, ч. 3 ст. 369 КК України.

Поняття спеціальної конфіскації як іншого заходу кримінально-правового характеру вперше передбачено у нормах Загальної частини КК України в ст. 96-1 КК України (Законом України від 18 квітня 2013 р. «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України стосовно виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» у Розділі XIV «Інші заходи кримінально-правового характеру»), та зазнало суттєвих змін на підставі Закону України від 18.02.2016 р. «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо

виконання рекомендацій, які містяться у шостій доповіді Європейської комісії про стан виконання Україною Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, стосовно удосконалення процедури арешту майна та інституту спеціальної конфіскації».

Спеціальна конфіскація полягає у примусовому безоплатному вилученні за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей та іншого майна у випадках, визначених КК України, за умови вчинення умисного кримінального правопорушення або суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною цього Кодексу, за які передбачено основне покарання у виді позбавлення волі або штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а так само за вчинення зокрема корупційних кримінальних правопорушень, передбачених статтями 210, 313, 364-1, 365-2 КК України.

При цьому спеціальна конфіскація, відповідно до ч. 1 ст. 96-2 КК України, застосовується у разі, якщо гроші, цінності та інше майно:

- 1) одержані внаслідок вчинення злочину та/або є доходами від такого майна;
- 2) призначалися (використовувалися) для схиляння особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення або винагороди за його вчинення;
- 3) були предметом кримінального правопорушення, крім тих, що повертаються власнику (законному володільцю), а у разі, коли його не встановлено, – переходять у власність держави;
- 4) були підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення, крім тих, що повертаються власнику (законному володільцю), який не знав і не міг знати про їх незаконне використання.

Спеціальна конфіскація не може бути застосована до майна, яке перебуває у власності добросовісного набувача, а також не застосовується до грошей, цінностей та іншого майна, які згідно із законом підлягають поверненню власнику (законному володільцю) або призначені для відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням.

3. Адміністративна відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією.

Адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

Адміністративна відповідальність за порушення норм антикорупційного законодавства встановлена за правопорушення, які розміщені у главі 13-А КУпАП. У зв'язку з прийняттям Закону України «Про запобігання корупції»

назву останньої було викладено як «Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією», тобто адміністративна відповідальність як наслідок порушення норм антикорупційного законодавства настає виключно за вчинення правопорушень пов'язаних з корупцією, серед яких:

- 1) «Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності» (стаття 172-4 КУпАП);
- 2) «Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків» (стаття 172-5 КУпАП);
- 3) «Порушення вимог фінансового контролю» (стаття 172-6 КУпАП);
- 4) «Порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів» (стаття 172-7 КУпАП);
- 5) «Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень» (стаття 172-8 КУпАП);
- 6) «Порушення встановлених законом обмежень після припинення повноважень члена Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» (стаття 172-8¹ КУпАП);
- 7) «Невжиття заходів щодо протидії корупції» (стаття 172-9 КУпАП);
- 8) «Порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням» (стаття 172-9-1 КУпАП);
- 9) «Порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля» (стаття 172-9-2 КУпАП).

Розглянемо склад кожного із зазначених правопорушень окремо.

Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (ст. 172-4 КУпАП)

Порушення особою встановлених законом обмежень щодо зайняття іншою оплачуваною діяльністю (крім викладацької, наукової та творчої діяльності, медичної та суддівської практики, інструкторської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю -

тягне за собою накладення штрафу від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією отриманого доходу від підприємницької діяльності чи винагороди від роботи за сумісництвом.

Порушення особою встановлених законом обмежень щодо входження до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку (крім випадків, коли особа здійснює функції з управління акціями (частками, паями), що належать державі чи територіальній громаді, та представляє інтереси держави чи територіальної громади в раді (спостережній раді), ревізійній комісії господарської організації), -

тягне за собою накладення штрафу від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією отриманого доходу від такої діяльності.

Дії, передбачені частиною першою або другою, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від п'ятисот до восьмисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією отриманого доходу чи винагороди та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Примітка. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у пункті 1 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції", за винятком депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад (крім тих, які здійснюють свої повноваження у відповідній раді на постійній основі), присяжних, помічників-консультантів народних депутатів України, працівників секретаріатів Голови Верховної Ради України, Першого заступника Голови Верховної Ради України та заступника Голови Верховної Ради України, працівників секретаріатів депутатських фракцій (депутатських груп) у Верховній Раді України.

Об'єктом правопорушення є суспільні відносини, пов'язані із заборонаю отримання особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, інших доходів, не пов'язаних зі здійсненням їх владних повноважень.

Предметом правопорушення виступають дохід від забороненої діяльності чи винагорода від роботи за сумісництвом (будь-яка одноразова, періодична або щомісячна матеріальна (грошова чи натуральна) виплата).

З об'єктивної сторони ці правопорушення характеризуються активними протиправними діями, а саме: 1) заняття іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю; 2) входження до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку.

Склад правопорушення є формальним. Для закінчення перелічених днів достатньо вчинення будь-якої конкретної дії, яка має бути оплачена (конкретний факт отримання доходу на кваліфікацію правопорушення не впливає; необхідним для доведення є той факт, що особа мала отримати плату за свою діяльність (наприклад згідно трудового/цивільно-правового договору, відомості щодо нарахування заробітної плати тощо)), наявності самого факту входження особи до складу правління інших виконавчих чи контрольних органів, чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку, є закінченим правопорушенням.

Суб'єктом правопорушення, передбаченого статтею 172-4 КУпАП є особи, зазначені у пункті 1 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції", за винятком депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад (крім тих, які здійснюють свої повноваження у відповідній раді на постійній основі), присяжних, помічників-консультантів народних депутатів України, працівників секретаріатів Голови Верховної Ради України, Першого заступника Голови Верховної Ради України та заступника

Голови Верховної Ради України, працівників секретаріатів депутатських фракцій (депутатських груп) у Верховній Раді України.

Відповідно є суб'єктом правопорушення депутати, які здійснюють повноваження на постійній основі, а саме:

а) Верховної Ради АРК – Голова Верховної Ради АРК, його перший заступник і заступник, голови постійних комісій Верховної Ради АРК;

б) місцевої ради – обрані секретарем сільської, селищної, міської ради, головою, заступником голови районної, обласної, районної у місті ради; за рішенням обласної, Київської та Севастопольської міських рад депутат, обраний головою постійної комісії з питань бюджету, може працювати в раді на постійній основі.

Із суб'єктивної сторони правопорушення характеризується умисною формою вини – прагненням отримати прибуток або винагороду за здійснення заборонених законом для суб'єктів владних повноважень видів діяльності.

Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків (стаття 172-5 КУпАП).

Порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків

- тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією такого подарунка.

Та сама дія, вчинена особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене частиною першою цієї статті, -

тягне за собою накладення штрафу від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією такого дарунка (пожертви) та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Примітка. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції".

Об'єктом правопорушення виступають суспільні відносини у сфері державного управління та у сфері запобігання і протидії корупції щодо дотримання встановленого порядку одержання подарунків.

Предметом правопорушення є подарунок.

Подарунок – це грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають (одержують) безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової (аб.10 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції»).

З об'єктивної сторони правопорушення проявляється у вчиненні дії, яка полягає у порушенні обмежень щодо одержання подарунків. Диспозиція статті 172-5 КУпАП має відсильний характер до ст. 23 Закону України «Про запобігання корупції», якою безпосередньо визначено обмеження щодо одержання подарунків.

Відповідно до частини першої статті 23 Закону «Про запобігання корупції» особам, уповноваженим на виконання функцій держави та прирівняним до них особам, забороняється безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб:

- 1) у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;
- 2) якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи.

Загальна заборона має винятки — «дозволені» подарунки. До них належать подарунки, які:

- відповідають загальновизнаним уявленням про гостинність;
- вартість таких подарунків не перевищує один прожитковий мінімум для працездатних осіб, встановлений на день прийняття подарунка, одноразово;
- сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує двох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунки.

Стаття 7 Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» встановлює такий розмір прожиткового мінімуму на одну працездатну особу: з 1 січня 2020 року — 2102 гривні, з 1 липня — 2197 гривень, з 1 грудня — 2270 гривень. У зв'язку з цим, упродовж 2020 року з одного джерела дозволяється отримувати як прояви гостинності подарунки сукупною вартістю не більше ніж на 4204 гривні.

Законом України «Про запобігання корупції» встановлено випадки, на які не поширюється згадане правило щодо обмеженої вартості подарунків. Це, зокрема, стосується:

1) подарунків, які даруються близькими особами. До близьких осіб Закон України «Про запобігання корупції» відносить: осіб, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із особами, стосовно яких існують спеціальні обмеження щодо одержання подарунків (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких із суб'єктом не мають характеру сімейних), у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі, а також незалежно від зазначених умов — чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням;

2) подарунків, які одержуються як загальнодоступні знижки на товари, послуги, загальнодоступні виграші, призи, премії, бонуси.

Склад правопорушення є формальним. Такі факультативні ознаки об'єктивної сторони як час, місце, способи та засоби його вчинення на кваліфікацію не впливають.

Суб'єктом правопорушень за ст.172-5 КУпАП є особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та особи, прирівняні до них.

Із суб'єктивної сторони правопорушення характеризується умисною формою вини.

Порушення вимог фінансового контролю (ст. 172-6 КУпАП)

Несвоєчасне подання без поважних причин декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування,

-

тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані -

тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією доходу чи винагороди та з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування,

-

тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Суб'єктами декларування у цій статті є особи, які зазначені у пункті 1, підпунктах "а" та "в" пункту 2 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції", які відповідно до частин першої, другої статті 45 Закону України "Про запобігання корупції" зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Відповідальність за цією статтею за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, стосовно майна або іншого об'єкта декларування, що має вартість, настає у випадку, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму від 100 до 500 прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

Статтею 172-6 КУпАП встановлено відповідальність за порушення вимог фінансового контролю, що полягає у: несвоєчасному поданні без поважних причин декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; неповідомленні або несвоєчасному повідомленні про

відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані та поданні завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Об'єктом правопорушення є встановлений порядок декларування доходів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та осіб, що до них прирівнюються.

Предметом правопорушення є: а) декларація, подана шляхом заповнення на веб-сайті НАЗК б) повідомлення про суттєві зміни у майновому стані, поданого шляхом заповнення відповідної електронної форми на веб-сайті НАЗК; в) повідомлення про відкриття суб'єктом декларування або членом його сім'ї валютного рахунка в установі банку-нерезидента (у вигляді паперового документа (надсилається засобами поштового зв'язку) або сканованої копії чи фотозображення (надсилається через мережу Інтернет з використанням програмних засобів Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування)).

З *об'єктивної сторони* протиправний намір реалізується у формі дії (несвоєчасне подання декларації; несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунку, подання завідомо недостовірних відомостей у декларації) та бездіяльності (неподання декларації; неповідомлення про відкриття валютного рахунку, суттєві зміни у майновому стані).

Для розкриття об'єктивних складових адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 172-6 КУпАП, слід зазначити, що диспозиція цієї норми за своїм змістом є бланкетною адміністративно-правовою нормою, тобто нормою, яка лише називає або описує правопорушення, а для повного визначення його ознак відсилає до інших норм. Так, на кваліфікацію даного проступку впливає час його вчинення.

Законом України «Про запобігання корупції» передбачено наступні часові межі подання декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

1. «Щорічно до 1 квітня»

Згідно з ч.1 статті 45 Закону України «Про запобігання корупції» особи, зазначені у пункті 1, підпунктах "а" і "в" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, зобов'язані щорічно до 1 квітня подавати шляхом заповнення на офіційному веб-сайті Національного агентства декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік за формою, що визначається Національним агентством. Форма декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та правила її заповнення регламентовані Рішенням НАЗК від 10.06.2016 № 3. Зокрема, формою, затвердженою рішенням НАЗК передбачено, що така декларація подається у період, коли суб'єкти правопорушення здійснюють діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або іншу діяльність, зазначену у підпунктах «а», «в» пункту 2, пункті 5 частини 1 статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» – щороку у період з 00 годин 00 хвилин 01 січня до 00 годин 00 хвилин 01 квітня року.

2. «Протягом десяти календарних днів ... »

Частиною 3 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» встановлено:

- особи, зазначені у підпункті "в" пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, подають в установленому цим Законом порядку декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік у разі входження до складу конкурсної або дисциплінарної комісії, утвореної відповідно до законів України "Про державну службу", "Про службу в органах місцевого самоврядування", цього та інших законів України, Громадської ради доброчесності, утвореної відповідно до Закону України "Про судоустрій і статус суддів", - *протягом десяти календарних днів* після входження (включення, залучення, обрання, призначення) до складу відповідної комісії, Громадської ради доброчесності.

3. «Десятиденний строк»

Статтею 52 Закону України «Про запобігання корупції» визначено, що:

– у разі відкриття суб'єктом декларування або членом його сім'ї валютного рахунка в установі банку-нерезидента відповідний суб'єкт декларування зобов'язаний у *десятиденний строк* письмово повідомити про це Національне агентство у встановленому ним порядку, із зазначенням номера рахунка і місцезнаходження банку-нерезидента;

- у разі суттєвої зміни у майновому стані суб'єкта декларування, а саме отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку на суму, яка перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня відповідного року, зазначений суб'єкт у *десятиденний строк* з моменту отримання доходу, придбання майна або здійснення видатку зобов'язаний повідомити про це Національне агентство. Зазначена інформація вноситься до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та оприлюднюється на офіційному веб-сайті Національного агентства.

Положення частини четвертої цієї статті застосовуються до суб'єктів декларування, які є службовими особами, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище, а також суб'єктів декларування, які займають посади, пов'язані з високим рівнем корупційних ризиків, відповідно до статті 51³ цього Закону.

4. Термін не визначений

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ зазначає, що у випадках, передбачених частиною 2 статті 45 Закону України «Про запобігання корупції», тобто в разі припинення здійснення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, та діяльності до неї прирівняної цей термін не визначено взагалі. Відсутність законодавчо визначеного терміну подання декларації в разі припинення діяльності унеможливорює безумовну констатацію несвоєчасності такого подання.

Разом з тим, НАЗК визначає, що якщо припинення зазначених функцій відбулося з ініціативи роботодавця, декларація подається *не пізніше двадцяти*

робочих днів з дня, коли суб'єкт декларування дізнався чи повинен був дізнатися про таке припинення (п.п. 2 п. 2 *Форми декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування*).

Слід зазначити, що системний аналіз вжитого абзацом 1 частини 2 статті 45 Закону України «Про запобігання корупції» формулювання «припиняє діяльність» дає підстави констатувати, що термін «припинення» за загальним правилом (ст. 36 КЗпП України) співвідноситься із терміном «звільнення» як ціле і частина, охоплюючи останнє. Це саме впливає з аналізу норм інших спеціальних нормативно-правових актів, зокрема з положень Закону України «Про державну службу» (ст. 83), Закону України «Про статус народного депутата України» (ст. 4) тощо. Разом з тим із цього правила є винятки. Так, Закон України «Про судоустрій і статус суддів» розрізняє терміни «звільнення» (статті 112-118) та «припинення» (статті 119-125), а отже, розмежовує їх, передбачаючи різні підстави для настання таких юридичних фактів. Наведені положення цього Закону повністю кореспондують зі ст. 126 Конституції України, яка також розмежовує ці поняття. Аналогічний підхід використано законодавцем щодо припинення повноважень судді Конституційного Суду України та його звільнення (ст. 149-1 Конституції України).

Крім того, слід зауважити, що виключною підставою для припинення трудових відносин судді з відповідним судом, згідно зі ст. 125 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», є саме припинення повноважень судді (статті 119-125). Звільнення ж судді з підстав, визначених ч. 6 ст. 126 Конституції України, ст. 112 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», не є підставою для припинення трудових відносин в аспекті зазначених вище норм Конституції України та спеціального закону.

Іншими словами, беручи до уваги положення ст. 7 КУпАП, згідно з якою «застосування уповноваженими на те органами і посадовими особами заходів адміністративного впливу провадиться в межах їх компетенції, у точній відповідності з законом», тобто яка передбачає чітке виконання передбачених законом норм, а отже, забороняє притягнення особи до адміністративної відповідальності за аналогією, тобто унеможлиблює застосування по аналогії норм, що закріплюють склад правопорушень, з огляду на проведений вище аналіз, судді, які звільняються з підстав, визначених ч. 6 ст. 126 Конституції України, не можуть бути суб'єктом адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 172-6 КУпАП. Наведене стосується й інших правопорушень, передбачених ст. 172-6 КУпАП, у тому числі неповідомлення або несвоєчасного повідомлення про суттєві зміни в майновому стані (ч. 2 цієї статті), наприклад, внаслідок отримання суддею вихідної допомоги у зв'язку з відставкою до досягнення ним шістдесяти п'яти років, адже суб'єкт їх вчинення однаковий.

Конструктивною ознакою цього правопорушення, передбаченого частиною 1 статті 172-6 КУпАП є також несвоєчасне подання декларації без поважних на те причин. Тобто за наявності останніх відповідальність виключається. Під поважними причинами слід розуміти неможливість особи подати вчасно декларацію у зв'язку з хворобою, перебуванням особи на

лікуванні, внаслідок стихійного лиха (повені, пожежі, землетрусу), технічних збоїв офіційного веб-сайту НАЗК, витребуванням відомостей, необхідних для внесення в декларацію, перебуванням (триманням) під вартою тощо.

Особливу увагу необхідно звернути на те, що відповідна конструктивна ознака як відсутність «поважних на те причин» не передбачена для неповідомлення або несвоєчасного повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані.

Відповідальність за цією статтею за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, стосовно майна або іншого об'єкта декларування, що має вартість, настає у випадку, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму від 100 до 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

Стаття 7 Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» встановлює такий розмір прожиткового мінімуму на одну працездатну особу з 1 січня - 2270 гривень, з 1 липня - 2379 гривень, з 1 грудня - 2481 гривня.

Суб'єктом правопорушення за ст.172-7 КУпАП є особи, які відповідно до частин першої та другої статті 45 Закону України «Про запобігання корупції» зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і необережності.

Виключно умисно може бути вчинено «подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» (ч. 4 ст. 172-6 КУпАП).

Разом з тим не можемо підтримати твердження, що «суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі прямого чи непрямого умислу; вчинення цього діяння через необережність виключає притягнення особи до адміністративної відповідальності».

Необережність як форма вини порушення вимог фінансового контролю, характерною є для несвоєчасного подання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також неповідомлення або несвоєчасне повідомлення про відкриття валютного рахунка в установі банку-нерезидента або про суттєві зміни у майновому стані. Наприклад, суб'єкт правопорушення може забути або не знати про необхідність подання повідомлення чи декларації (при цьому ст. 68 Конституції України передбачено один із принципів відповідальності, що незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності), помилитися при підрахунках чи запам'ятовуванні конкретного строку подання декларації або повідомлення тощо.

Порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (ст. 172-7 КУпАП)

Неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів -

тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів -

тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною першою або другою, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від чотирьохсот до восьми сот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Примітка.

1. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції".

2. У цій статті під реальним конфліктом інтересів слід розуміти суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання вказаних повноважень.

Об'єктом правопорушення є суспільні відносини у сфері державного управління щодо порушення вимог повідомлення про наявність конфлікту інтересів та вчинення дій (прийняття рішення) в умовах реального конфлікту інтересів особою, на яку поширюються вимоги щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у:

бездіяльності – щодо неповідомлення про наявність неї реального конфлікту інтересів, а саме згідно ст. 28 Закону України «Про запобігання корупції» наступного робочого дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про наявність у неї конфлікту інтересів (частина 1).

активній діяльності – у разі прийняття рішень чи вчинення дій в умовах реального конфлікту інтересів. При цьому такі дії чи прийняті рішення мають безпосередньо впливати з повноважень службової особи. Більше того, дії чи рішення особи, у якої наявний конфлікт інтересів можуть мати цілком законний та обґрунтований характер виходячи з її службових (посадових) обов'язків. Проте незалежно від цього у разі вчинення цілком законних дій чи прийняття цілком законного рішення буде мати місце склад адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172-7 КУпАП.

В свою чергу під рішенням необхідно розуміти розумову діяльність із визначення майбутнього стану певного об'єкту або справи; результат такої дії; офіційний документ, в якому зафіксовано такий результат; результат вибору з кількох альтернатив, який фіксується письмово чи усно.

Нагадаємо, що реальний конфлікт інтересів – це суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими

повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень. Питання стосовно встановлення наявності у особи, яка виконує функції держави або місцевого самоврядування та прирівняних до них осіб, конфлікту інтересів та порядку повідомлення про його наявність нами детально розглянуто.

Окремої уваги заслуговує той факт, що неповідомлення про наявність потенційного конфлікту інтересів не тягне за собою адміністративної відповідальності, не дивлячись на те, що такі дії віднесені до обов'язків осіб, які наділені службовими чи представницькими повноваженнями, а також прирівняних до них осіб. Як уявляється, відповідальність за порушення приписів Закону України «Про запобігання корупції» у тому числі щодо неповідомлення особою про наявність у неї потенційного конфлікту інтересів може становити склад дисциплінарного проступку.

Суб'єктом правопорушень за ст.172-7 КУпАП є особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції». Тобто у розумінні Закону України «Про запобігання корупції» «суб'єкти, на яких поширюється дія цього закону», зокрема особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та особи, прирівняні до них.

Суб'єктивна сторона правопорушення може бути вчинено як умисно, так і з необережності.

Необережність, як форма вини даного правопорушення, характерною є для тих випадків, коли суб'єкт правопорушення не оцінив наявність конфлікту інтересів та відповідно не передбачав можливості настання шкідливих наслідків, хоча Закон України «Про запобігання корупції» передбачає обов'язок щодо необхідності визначення наявності конфлікту інтересів та відповідно необхідності передбачення настання наслідків вчинення правопорушення.

Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень (ст. 172-8 КУпАП)

Незаконне розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх інтересах інформації, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень, -

тягне за собою накладення штрафу від ста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Незаконне розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх інтересах чи в інтересах іншої фізичної або юридичної особи інформації про викривача, його близьких осіб чи інформації, що може ідентифікувати особу викривача, його близьких осіб, яка стала їй (їм) відома у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень, -

тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Примітка. Суб'єктом правопорушень у частині першій цієї статті є особи, зазначені у пункті 1 та підпункті "в" пункту 2 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції", а також особи, зазначені в частині другій статті 17 Закону України "Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань".

Викривачем визнається особа, зазначена у статті 1 Закону України "Про запобігання корупції".

Статтею 172-8 КУпАП встановлено відповідальність за незаконне розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх інтересах інформації, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень.

Об'єктом правопорушення є суспільні відносини у сфері державного управління та у сфері запобігання корупції.

Предметом правопорушення є інформація, яка стала відома посадовій особі у зв'язку з виконанням нею службових або інших визначених законом повноважень.

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про інформацію» інформацією є будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді.

Згідно ст. 20 Закону України «Про інформацію» за порядком доступу інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом. Відкритою є будь-яка інформація, крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом.

При цьому саме інформація з обмеженим доступом є предметом описуваного правопорушення, адже відкрита інформація має режим загального доступу, а значить вона може бути використана будь-якою особою, що виключає «спеціальні» можливості особи, які вона може використати завдяки службовій діяльності.

Інформацією з обмеженим доступом є: конфіденційна інформація; таємна інформація; службова інформація.

Частиною 2 статті 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» визначені сукупність вимог, дотримання яких здійснюється при обмеженні доступу до інформації:

1) виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя;

2) розголошення інформації може завдати істотної шкоди цим інтересам;

3) шкода від оприлюднення такої інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні.

Конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за

бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом.

Розпорядники конфіденційної інформації, можуть поширювати її лише за згодою осіб, які обмежили доступ до інформації, а за відсутності такої згоди – лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини (ч. 2 ст. 7 Закону України «Про доступ до публічної інформації»).

Таємною інформацією визнається інформація, доступ до якої обмежується відповідно до сукупності вимог згідно частини 2 статті 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації», розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству і державі. До таємної необхідно віднести інформацію, яка містить державну, професійну, банківську таємницю, таємницю досудового розслідування та іншу передбачену законом таємницю.

Відповідно до сукупності вимог частини 2 статті 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» до службової може належати така інформація:

1) що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрішню службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою напряму діяльності установи або здійсненням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та/або прийняттю рішень;

2) зібрана в процесі оперативно-розшукової, контррозвідальної діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці.

Документам, що містять інформацію, яка становить службову інформацію, присвоюється гриф «для службового користування»

Перелік відомостей, що становлять службову інформацію, складається органами державної влади, органами місцевого самоврядування, іншими суб'єктами владних повноважень, у тому числі на виконання делегованих повноважень, не може бути обмеженим у доступі. Так, перелік відомостей, що становлять службову інформацію та можуть міститися в документах органів прокуратури України затверджені наказом Генеральної прокуратури від 15 листопада 2017 р. № 325, перелік відомостей, що становлять службову інформацію у Міністерстві юстиції України – наказом Мін'юсту України від 14 квітня № 1277/5; перелік відомостей, що становлять службову інформації в системі Міністерства внутрішніх справ України – наказом МВС України від 26 грудня 2016 р. № 1351 тощо.

Об'єктивна сторона правопорушення може виражатися у таких формах: незаконне розголошення інформації; незаконне використання інформації в інший спосіб.

Законом України «Про запобігання корупції» одне із правил етичної поведінки присвячено питанням нерозголошення інформації, а саме: «Особи, зазначені у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої статті 3 цього Закону, не розголошують і не використовують в інший спосіб конфіденційну та іншу інформацію з обмеженим доступом, що стала їм відома у зв'язку з виконанням своїх службових повноважень та професійних обов'язків, крім випадків, встановлених законом» (стаття 43).

Необхідно відзначити, що диспозиція статті 172-8 КУпАП не поширюється на порушення обмежень після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, які передбачені статтею 26 Закону України «Про запобігання корупції». Такий висновок, випливає зі змісту примітки до ст. 172-8 КУпАП, якою передбачено перелік суб'єктів відповідальності за дане правопорушення.

Суб'єкт правопорушення є спеціальним.

Суб'єктом правопорушення, передбаченого ст. 172-8 КУпАП можуть бути:

- особи, зазначені у пункті 1 та підпункті "в" пункту 2 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції";
- особи, зазначені в частині другій статті 17 Закону України "Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань".

Необхідно відзначити, що суб'єктний склад вчинення даного правопорушення не співпадає з суб'єктами, на яких поширюється дія етичних правил щодо нерозголошення інформації згідно ст. 43 Закону України «Про запобігання корупції».

У результаті особи, на яких поширюються вимоги щодо нерозголошення інформації згідно Закону України «Про запобігання корупції», проте не підлягають відповідальності згідно ст. 172-8, підлягають дисциплінарній та/або цивільно-правовій відповідальності. Таким є посадові особи юридичних осіб публічного права, не віднесені до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також особи, які входять до складу наглядової ради державного банку, державного підприємства або державної організації, що має на меті одержання прибутку.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу. Характерною є наявність мети – використання інформації у своїх інтересах. Такий інтерес може мати як матеріальний, так і нематеріальний характер.

Адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, передбачене ст. 172-8 КУпАП потребує розмежування з деякими схожими деліктами, серед яких:

- 1) використання, розголошення комерційної таємниці а також конфіденційної інформації (ч. 3 статті 164-3 КУАП).

Відмінність між описуваними правопорушеннями можна простежити:

– за метою:

стаття 164-3 КУпАП – заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця;

стаття 172-8 КУпАП – використання особою інформації, що стала їй відома у зв'язку із виконанням службових повноважень у своїх інтересах;

– за суб'єктом: за статтею 164-3 КУпАП суб'єктом правопорушення є посадові особи підприємств, установ та організацій усіх форм власності, громадяни, які займаються підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи, громадяни, що не є підприємцями.

2) використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (стаття 231 КК України); розголошення комерційної або банківської таємниці (стаття 232 КК України).

Відмінність можна простежити:

– за предметом правопорушення: згідно КК України предметом злочину є інформація, що становлять:

комерційну таємницю (відомості, пов'язані із виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди його інтересам);

банківську таємницю (інформація щодо діяльності та фінансового стану особи, яка відома банку у процесі обслуговування особи та взаємовідносин з нею чи третіми особами при наданні послуг банку і розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди особі);

– за видом складу правопорушення: для наявності об'єктивної сторони злочинів згідно статей 231, 232 КК України мають настати наслідки (істотна шкода суб'єкту господарської діяльності).

Порушення встановлених законом обмежень після припинення повноважень члена Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (ст. 172⁻⁸⁻¹ КУпАП)

Порушення встановлених законом обмежень протягом року з дня припинення повноважень члена Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, щодо укладення трудових договорів (контрактів) або вчинення правочинів у сфері підприємницької діяльності з суб'єктом господарювання, що провадить діяльність у сферах енергетики та/або комунальних послуг, діяльність якого ліцензується Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

{Кодекс доповнено статтею 172⁻⁸⁻¹ згідно із Законом № 394-IX від 19.12.2019}

(Студенти самостійно здійснюють характеристику даного складу)

Невжиття заходів щодо протидії корупції (ст. 172-9 КУпАП)

Невжиття передбачених законом заходів посадовою чи службовою особою органу державної влади, посадовою особою місцевого самоврядування, юридичної особи, їх структурних підрозділів у разі виявлення корупційного правопорушення -

тягне за собою накладення штрафу від ста двадцяти п'яти до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Та сама дія, вчинена повторно протягом року після застосування заходів адміністративного стягнення, -

тягне за собою накладення штрафу від двохсот п'ятдесяти до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Примітка. Суб'єктом правопорушень у цій статті є також особи, зазначені в частині третій статті 17 Закону України "Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань".

Статтею 172-9 КУпАП передбачено відповідальність за невжиття передбачених законом заходів у разі виявлення корупційного правопорушення.

Об'єктом правопорушення виступають суспільні відносини, у сфері державного управління, а також у сфері запобігання та протидії корупції пов'язані із здійсненням уповноваженими на те законом суб'єктами заходів щодо запобігання та протидії корупції.

Об'єктивна сторона правопорушення виражається у невжитті передбачених законом заходів у разі виявлення корупційного правопорушення. Вона характеризується бездіяльністю суб'єкта проступку щодо обов'язку для вжиття передбачених законом заходів у разі виявлення корупційного правопорушення. Склад правопорушення є формальним, тобто диспозицією не передбачено настання шкідливих наслідків у якості обов'язкового елемента об'єктивної сторони проступку.

Законодавством встановлено низку заходів, яких мають вжити особи, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції». Для прикладу приведемо деякі з них.

Відповідно до частини 7 статті 53 Закону України «Про запобігання корупції» посадові і службові особи державних органів, органів влади АРК, посадові особи органів місцевого самоврядування, юридичних осіб публічного права, їх структурних підрозділів у разі виявлення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення чи одержання інформації про вчинення такого правопорушення працівниками відповідних державних органів, органів влади АРК, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб публічного права, їх структурних підрозділів зобов'язані у межах своїх повноважень ужити заходів щодо припинення такого правопорушення та негайно письмово повідомити про його вчинення спеціально уповноважений суб'єкт у сфері протидії корупції.

Статтею 24 Закону України «Про запобігання корупції» визначено конкретні заходи, яких мають вживати особи у разі надходження до них пропозиції щодо неправомірної вигоди.

Згідно з частиною 3 статті 17 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» бездіяльність суб'єктів відповідальності за порушення законодавства про запобігання корупційному впливу на результати офіційних спортивних змагань полягає у невжитті заходів щодо запобігання корупційним правопорушенням, не забезпеченні належного контролю за дотриманням законодавства в цій сфері або не застосування санкцій до суб'єктів відповідальності тощо.

Звертаємо увагу, що не вжиття заходів у зв'язку з виявленням правопорушення, пов'язаного з корупцією, не тягне за собою відповідальності згідно описуваної статті. Наприклад, невжиття передбачених Законом України

«Про запобігання корупції» заходів керівником у зв'язку із виникненням у підлеглої особи конфлікту інтересів не буде становити склад адміністративного правопорушення за ст. 172-9 КУпАП, адже наявність в особи конфлікту інтересів не є корупційним правопорушенням. Не буде нести адміністративної відповідальності посадова чи службова особа, яка не повідомила про факт отримання з порушенням обмежень подарунку особою, уповноваженою на виконання функцій держави, адже порушення обмежень щодо одержання подарунків є правопорушенням, пов'язаним з корупцією.

У описаних прикладах, особи, які порушили вимоги Закону України «Про запобігання корупції» будуть підлягати дисциплінарній відповідальності.

Маємо відзначити, що у правозастосовчій практиці зустрічаються випадки не зовсім вірного трактування положень статті 172-9 КУпАП.

Суб'єкт правопорушення є спеціальним.

Суб'єктом правопорушення, передбаченого ст. 172-8 КУпАП, можуть бути:

- 1) посадова чи службова особа органу державної влади, його структурного підрозділу;
- 2) посадова особа місцевого самоврядування, його структурного підрозділу;
- 3) посадова особа юридичної особи, її структурного підрозділу, яка не зазначена у пункті 1 частини 1 статті 3 Закону України «Про запобігання корупції»;
- 4) посадові і службові особи спортивних організацій та органів, які забезпечують протидію корупційним правопорушенням, що впливають на результати офіційних спортивних змагань.

Поняття «орган державної влади» розкривають положення абзацу 5 частини 1 статті 1 Закону України «Про запобігання корупції» як тотожне терміну «державний орган», в тому числі колегіальний державний орган, інший суб'єкт публічного права, незалежно від наявності статусу юридичної особи, якому згідно із законодавством надані повноваження здійснювати від імені держави владні управлінські функції, юрисдикція якого поширюється на всю територію України або на окрему адміністративно-територіальну одиницю.

Усі інші категорії, які характеризують суб'єктів правопорушення за ст. 172-9 КУпАП нами детально описано у межах підгруп осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції» – суб'єктів відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушень, а саме: держані службовці як представники «державної служби» у теоретичному розумінні; посадові особи юридичних осіб публічного права; посадові особи місцевого самоврядування; службові особи юридичних осіб приватного права.

Посилаючись на положення статей 1, 9, 17 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» до спортивних організацій та органів, які забезпечують протидію корупційним правопорушенням, що впливають на результати офіційних спортивних змагань:

1) спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції, визначені Законом України «Про запобігання корупції», які здійснюють заходи щодо запобігання корупції в межах своєї компетенції;

2) центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування і реалізують державну політику у сфері фізичної культури і спорту, їхні керівники;

3) спортивні федерації, Національний олімпійський комітет України, Спортивний комітет України, інші спортивні організації, їхні підрозділи, до компетенції яких належить організація та забезпечення проведення офіційних спортивних змагань і визначення результатів цих змагань, проведення відповідних перевірок і прийняття рішень за їх наслідками;

4) керівники юридичних осіб, які організовують і сприяють спортивним змаганням, керівники міжнародної спортивної організації, інших компетентних спортивних організацій, що визнають змагання.

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

Порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням (ст. 172-9-1 КУпАП)

Порушення заборони розміщення ставок на спорт заінтересованими сторонами офіційного спортивного змагання, в якому вони беруть участь, з одержанням за це неправомірної вигоди в розмірі, що не перевищує двадцяти прожиткових мінімумів для працездатних осіб, -

тягне за собою накладення штрафу від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією грошей, одержаних внаслідок адміністративного правопорушення.

Та сама дія, вчинена особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене частиною першою цієї статті, -

тягне за собою накладення штрафу від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією грошей, одержаних внаслідок адміністративного правопорушення, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Примітка. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені в частині другій статті 17 Закону України "Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань".

Об'єктом правопорушення виступають суспільні відносини в сфері організації та проведення офіційних спортивних змагань та правил розміщення ставок на спорт.

3 листопада 2015 р. було прийнято Закон України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань», який спрямований на запобігання впливу на результати офіційних спортивних

змагань корупційних правопорушень та порушень, пов'язаних з корупцією у сфері спорту, визначає засади, особливості суб'єктів і заходів запобігання та виявлення зазначених порушень і усунення їх наслідків, а також відповідальність за них.

Офіційне спортивне змагання – це спортивне змагання, передбачене Єдиним календарним планом фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України, що проводиться уповноваженим організатором спортивних змагань з метою визначення переможців згідно з правилами спортивних змагань для відповідного виду спорту, визнаного в Україні, та положенням (регламентом) про це змагання.

Ставками на спорт є будь-яке парі із залученням грошових ставок в очікуванні виграшу у грошовому вираженні з урахуванням майбутнього і невизначеного перебігу подій, пов'язаних з офіційним спортивним змаганням та його результатами.

Предметом правопорушення є неправомірна вигода, в розмірі, що не перевищує двадцяти прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Закон України «Про запобігання корупції» неправомірну вигоду визначає як грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав. Екстраполяція змісту поняття «ставки на спорт» по відношенню до категорії «неправомірна вигода» дає підстави зробити висновок, що предметом коментованого правопорушення є виграш у грошовому вираженні у розмірі, що не перевищує двадцяти прожиткових мінімумів для працездатних осіб, який одержано у результаті парі із залученням грошових ставок на спорт без законних на те підстав (порушуючи передбачені законом заборони розміщення ставок на спорт).

Стаття 7 Закону України «Про Державний бюджет на 2019 рік» встановлює такий розмір прожиткового мінімуму на одну працездатну особу: з 1 січня 2018 року – 1921 гривня, з 1 липня – 2007 гривні, з 1 грудня – 2102 гривні.

Об'єктивна сторона правопорушення полягає у порушенні заборони розміщення ставок на спорт, яка передбачена частиною 4 статті 8 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань», а саме: «Спортсменам, особам допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадовим особам у сфері спорту забороняється розмішувати ставки на спорт щодо результатів офіційного спортивного змагання, в якому вони або їхня команда беруть участь».

З прийняттям 15 травня 2009 року Закону України «Про заборону грального бізнесу» в Україні заборонено гральний бізнес та участь в азартних іграх. При цьому поняття грального бізнесу охоплює у тому числі діяльність, пов'язану з організацією, проведенням та наданням можливості доступу до азартних ігор у букмекерських конторах. Разом з тим до переліку неазартних ігор законом віднесено організацію та проведення лотерей.

Відповідно до положень чинного законодавства лише державна лотерея є формою укладення парі із залученням грошових ставок на спорт. Згідно Закону

України «Про державні лотереї в Україні» лотерея є масовою грою, незалежно від її назви, умовами проведення якої передбачається розіграш призового (виграшного) фонду між її гравцями і перемога в якій має випадковий характер, територія проведення (розповсюдження) якої поширюється за межі однієї будівлі (споруди), незалежно від способу прийняття грошей за участь у такій грі. Зокрема, окремим видом лотереї є лотерея тото, тобто лотерея, переможці в якій визначаються залежно від вгадування результатів випадкових подій у різних видах професійних та (чи) аматорських змагань, що включені до опублікованої програми тиражу лотереї (абзац 9 пункту 1.2 розділу 1 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з випуску та проведення лотерей, затверджених наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва і Міністерства фінансів України від 12 грудня 2002 р. № 128/1037).

З викладеного випливає, що об'єктивна сторона даного правопорушення знаходить свій прояв у діях, що полягають у розміщенні ставки з метою прийняття участі у розігруванні призів згідно з умовами проведення тото лотереї (оплаті участі у розіграві тото лотереї чи її окремого тиражу).

Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені в частині 2 статті 17 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань».

Аналіз положень частини другої статті 17 Закону України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» до суб'єктів коментовано правопорушення дає підстави віднести спортсменів, осіб допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадових осіб у сфері спорту, в якому вони або їхня команда беруть участь.

Спортсмен – фізична особа, яка систематично займається певним видом (видами) спорту, визнаним в Україні, та бере участь у спортивних заходах;

Допоміжний спортивний персонал – будь-який тренер, наставник, менеджер, агент, працівник команди, офіційна особа команди, медичний та інший персонал, що обслуговує або лікує спортсменів, які беруть участь або готуються до спортивних змагань;

Посадова особа у сфері спорту – власник, акціонер, керівник чи працівник юридичної особи, яка організовує і сприяє спортивним змаганням, а також особи, уповноважені на проведення офіційного спортивного змагання; керівники і працівники міжнародної спортивної організації, інших компетентних спортивних організацій, що визнають змагання;

З *суб'єктивної сторони* вчинення описуваного адміністративного правопорушення характеризується умисною формою вини. Це означає, що особа усвідомлює протиправний характер свого діяння, передбачає його наслідки, бажає або свідомо допускає настання цих наслідків.

Порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля (стаття 172-9-2 КУпАП)

Порушення встановленої законодавством процедури та строків здійснення оцінки впливу на довкілля, втручання у підготовку та надання висновку з оцінки впливу на довкілля чи рішення про врахування результатів оцінки транскордонного впливу на довкілля, відмова уповноваженим законом територіальним органом, уповноваженим законом центральним органом виконавчої влади у видачі висновку з оцінки впливу на довкілля з підстав, не встановлених законом, -

тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб від чотирьохсот до шестисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Примітка. Суб'єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у пункті 1, підпунктах "а", "б" пункту 2 частини першої статті 3 Закону України "Про запобігання корупції".

Статтею 172-9-2 КУпАП передбачено відповідальність за порушення встановленої законодавством процедури оцінки впливу на довкілля.

Об'єктом правопорушення виступають суспільні відносини у сфері державного управління в галузі охорони довкілля та забезпечення екологічної безпеки.

Екологічна безпека – це такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей. Вона гарантується усім без виключення громадянам України та досягається шляхом здійснення комплексних заходів різного характеру (політичного, економічного, технічного, організаційного, державно-правового тощо).

Термін «довкілля» є синонімом поняття «навколишнє середовище», вживання якого, на відміну від першого, є більш характерним для національного та міжнародного законодавства. Навколишнє середовище означає будь-які та всі живі організми (у тому числі людей) та охоплює екологічні системи, частиною яких вони є, а також повітря, воду та землю, а якщо йдеться про людей, то їхню власність. Близьким за своїм сутнісним визначенням є і інше поняття «навколишнє природне середовище», яке об'єднує усю сукупність використовуваних і не використовуваних кліматичних, земельних, водних ресурсів, надр, атмосферного і навколоземного космічного простору, об'єктів рослинного і тваринного світу, взаємопов'язаних між собою і утворюють природні екологічні комплекси або системи. Таким чином, об'єктом протиправного посягання в контексті даної статті, є екологічна обстановка та система яка об'єднує як живі так і неживі організми, в тому числі повітря, воду,

землю, надра, атмосферний і навколоземний космічний простір, її стабільне функціонування, існування та розвиток.

Об'єктивна сторона правопорушення може виражатись у: порушенні встановленої законодавством процедури та строків здійснення оцінки впливу на довкілля; втручанні в підготовку та надання висновку з оцінки впливу на довкілля чи рішення про врахування результатів оцінки транскордонного впливу на довкілля; відмові уповноваженим законом територіальним органом, уповноваженим законом центральним органом виконавчої влади у видачі висновку з оцінки впливу на довкілля з підстав, не встановлених законом.

При цьому факт настання матеріально шкідливих наслідків у даному випадку не буде мати ніякого значення, оскільки юридичний склад даного адміністративного правопорушення є формальним, а тому важливим є лише вчинення вищевказаних дій.

Встановлення адміністративної відповідальності за такі дії направлені на забезпечення балансу між державним, суспільним і приватним інтересом, зокрема шляхом попередження нанесення шкоди довкіллю, екологічній безпеці та безпосередньо природним ресурсам, під час провадження господарської діяльності, яка може нанести таку шкоду. Під останньою необхідно розуміти діяльність фізичних і юридичних осіб у сфері суспільного виробництва, яка спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. У статті 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» визначені види провадження планової господарської діяльності до початку якої в обов'язковому порядку здійснюється оцінка впливу на довкілля, наприклад: будівництво автомагістралей; операції у сфері поводження з небезпечними відходами; видобування нафти та природного газу на континентальному шельфі; сільське господарство, лісівництво та водне господарство: налив територій на землях водного фонду; промислове брикетування кам'яного і бурого вугілля; виробництво і складання автомобілів, виробництво двигунів; виробництво цементу або цементного клінкеру; зберігання хімічних продуктів. Одночасно, не підлягає оцінці впливу на довкілля планована діяльність, спрямована виключно на забезпечення оборони держави, ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій, наслідків антитерористичної операції на території проведення антитерористичної операції на період її проведення, відповідно до критеріїв, затверджених Кабінетом Міністрів України.

Процедура оцінки впливу на довкілля чітко регламентована національним законодавством, як і строки в які вона повинна бути проведена, та включає наступні етапи.

1. Підготовка суб'єктом господарювання звіту з оцінки впливу на довкілля.

Суб'єкт господарювання, який має намір провадити господарську діяльність яка потребує обов'язкової оцінки впливу на довкілля, повинен у письмовій і електронній формах повідомити уповноважений територіальний орган шляхом подання повідомлення відповідно до Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля. Уповноважений територіальний орган протягом

трьох робочих днів надсилає відповідне повідомлення до уповноваженого центрального органу, про що повідомляє про це суб'єкта господарювання, а також вноситься до Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля та оприлюднюється на офіційному веб-сайті відповідного територіального чи центрального органу. Оприлюднене повідомлення про планову діяльність підлягає обговоренню протягом двадцяти днів, під час яких громадськість може надати свої пропозиції та зауваження, які протягом трьох робочих днів з дня їх отримання повинні бути передані суб'єкту господарювання.

Підготовка звіту з оцінки впливу на довкілля здійснюється суб'єктом господарювання, в ньому повинні бути враховані (повністю або частково) чи відхилені зауваження і пропозиції громадськості, надані в процесі громадського обговорення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту з оцінки впливу на довкілля.

Суб'єкт господарювання подає звіт з оцінки впливу на довкілля та оголошення про початок громадського обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля в письмовій формі на паперових носіях та в електронному вигляді, а також визначену суб'єктом господарювання іншу додаткову інформацію, необхідну для розгляду звіту, за місцем провадження планованої діяльності уповноваженому територіальному чи центральному органу, який протягом трьох днів вносить поданий звіт з оцінки впливу на довкілля до Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля, де він зберігається протягом усього часу провадження планованої діяльності, але не менш як п'ять років з дня отримання рішення про провадження планованої діяльності. У випадку, якщо під час розгляду звіту уповноважений орган виявить, що планована діяльність може мати вплив на довкілля двох і більше областей або матиме потенційний транскордонний вплив, він невідкладно, не пізніше трьох робочих днів, повинен передати документацію уповноваженому центральному органу з метою проведення громадського обговорення в адміністративно-територіальних одиницях, які можуть зазнати впливу планованої діяльності чи проведення оцінки впливу на довкілля відповідно та повідомити про це суб'єкта господарювання.

Окрема процедура передбачена для оцінки транскордонного впливу на довкілля. Остання здійснюється за рішенням уповноваженого центрального органу відповідно до положень міжнародних договорів України до прийняття рішення про провадження такої планованої діяльності.

Транскордонний вплив – це будь-який вплив, не тільки глобального характеру, у районі, який знаходиться під юрисдикцією тієї чи іншої держави, викликаний запланованою діяльністю, фізичне джерело якої розташоване повністю чи частково у межах району, який підпадає під юрисдикцію іншої держави.

Оцінка транскордонного впливу на довкілля може здійснюватись за двома процедурами: а) держави походження – щодо планованої діяльності, яка здійснюватиметься на території України; б) зачепленої держави – щодо планованої діяльності, яка здійснюватиметься на території іноземної держави.

Порядок їх проведення передбачений ст. 14 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»

2. Проведення громадського обговорення.

Як нами вже було зазначено даний етап передбачає виявлення, збирання та врахування зауважень і пропозицій громадськості до планованої діяльності. Останні можуть подаватися у письмовій (електронній) формі чи усно під час громадських слухань, які проводяться згідно з положеннями Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля. Громадське обговорення планованої діяльності після подання звіту з оцінки впливу на довкілля починається з дня офіційного оприлюднення оголошення про початок громадського обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля та надання громадськості доступу до звіту з оцінки впливу на довкілля для ознайомлення, і триває не менше 25 робочих днів і не більше 35 робочих днів. Усі пропозиції та зауваження громадськості, одержані протягом встановленого строку, підлягають обов'язковому розгляду уповноваженим територіальним або центральним органом. Пропозиції, надані після встановленого строку, не розглядаються. У разі ненадання зауважень та пропозицій протягом визначеного строку вважається, що зауваження та пропозиції відсутні.

3. Аналіз уповноваженим органом інформації, наданої у звіті з оцінки впливу на довкілля, будь-якої додаткової інформації, яку надає суб'єкт господарювання, а також інформації, отриманої від громадськості під час громадського обговорення, під час здійснення процедури оцінки транскордонного впливу, іншої інформації.

Такий аналіз потребує проведення комплексного, ґрунтовного дослідження інформації викладеної у звіті кваліфікованим суб'єктом, який має відповідні знання та навички достатні для проведення аналізу відомостей подібного характеру.

4. Надання уповноваженим органом мотивованого висновку з оцінки впливу на довкілля.

Наданий висновок повинен бути достатньо аргументованим і переконливим у процесі визначення допустимості чи недопустимості провадження планованої діяльності та визначає екологічні умови її провадження, оцінюючи: величини та масштаби такого впливу (площа території та чисельність населення, які можуть зазнати впливу); характер (у тому числі – транскордонний), інтенсивність і складність, ймовірність, очікуваного початку, тривалості, частоти і невідворотності впливу (включаючи прямий і будь-який опосередкований, побічний, кумулятивний, транскордонний, короткостроковий, середньостроковий та довгостроковий, постійний і тимчасовий, позитивний і негативний впливи), передбачених заходів, спрямованих на запобігання, відвернення, уникнення, зменшення, усунення впливу на довкілля, а також враховує звіти з оцінки впливу на довкілля та громадського обговорення. Наданий висновок є обов'язковим для виконання, а також враховується під час прийняття рішення про провадження планованої діяльності та може бути підставою для відмови у видачі останнього. Висновок з оцінки впливу на довкілля дійсний протягом п'яти років. Він надається суб'єкту господарювання

безоплатно протягом 25 робочих днів з дня завершення громадського обговорення, а в разі здійснення процедури оцінки транскордонного впливу – з дня завершення цієї процедури та затвердження рішення про врахування результатів оцінки транскордонного впливу на довкілля та протягом трьох днів повинен бути внесений до Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля.

5. Врахування висновку з оцінки впливу на довкілля у рішенні про провадження планованої діяльності.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, приймаючи рішення про провадження планованої діяльності, зобов'язані врахувати висновок з оцінки впливу на довкілля, який подається суб'єктом господарювання разом із звітом з оцінки впливу на довкілля та звіту про громадське обговорення. Інформація про прийняте рішення повинна бути оприлюднена протягом трьох робочих днів з дня його прийняття, в тому числі для надання можливості громадськості ознайомитись з його змістом, а також протягом того самого строку надана уповноваженим органам, які ухвалювали висновок з оцінки впливу на довкілля. Після отримання зазначеної інформації вона підлягає внесенню до Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля уповноваженим органом протягом трьох робочих днів.

Необхідно звернути увагу, що у випадках коли безпосереднє прийняття рішення про провадження планованої діяльності для початку її провадження не передбачене, висновок з оцінки впливу на довкілля, у якому визначено допустимість провадження планованої діяльності, вважається рішенням про провадження планованої діяльності.

Втручання в підготовку та надання висновку з оцінки впливу на довкілля чи рішення про врахування результатів оцінки транскордонного впливу на довкілля, передбачає активні дії, зокрема: 1) самочинне здійснення вказаної діяльності; 2) втручання в зазначені процедури; 3) активну участь з метою припинення чи протидії підготовки та надання висновку чи рішення. Перелічені дії, як правило, не передбачені жодною з процедур надання висновку чи прийняття рішення щодо оцінки впливу на довкілля та здійснюються суб'єктом, який не має на це, а ні права, а ні відповідних повноважень.

Перелік підстав для відмови у видачі уповноваженим законом територіальним органом, центральним органом виконавчої влади у видачі висновку з оцінки впливу на довкілля передбачений частиною 5 статті 4-1 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»:

1) подання суб'єктом господарювання неповного пакета документів, необхідних для одержання документа дозвільного характеру, згідно із встановленим вичерпним переліком;

2) виявлення в документах, поданих суб'єктом господарювання, недостовірних відомостей;

3) негативний висновок за результатами проведених експертиз та обстежень або інших наукових і технічних оцінок, необхідних для видачі документа дозвільного характеру.

Суб'єкт правопорушення є спеціальним.

Суб'єктом правопорушення, передбаченого ст. 172-8 КУпАП, можуть бути:

- особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- посадові особи юридичних осіб публічного права, яких не віднесено до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також які входять до складу наглядової ради державного банку, державного підприємства або державної організації, що має на меті одержання прибутку;
- особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, приватні виконавці, оцінювачі, а також експерти, арбітражні керуючі, незалежні посередники, члени трудового арбітражу, третейські судді під час виконання ними цих функцій, інші особи, визначені законом).

Суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини у формі умислу.

4. Дисциплінарна відповідальність у разі порушення норм Закону України «Про запобігання корупції»

Дисциплінарна відповідальність настає за дисциплінарний проступок, тобто за порушення трудової та службової дисципліни. Її особливістю є те, що особа, до якої застосовується подібний вид відповідальності, підпорядковується по службі (роботі) органу, що накладає стягнення. В свою чергу вчинення дисциплінарного проступку тягне застосування дисциплінарного стягнення. За загальним правилом до суб'єктів дисциплінарної відповідальності можуть бути застосовані дисциплінарні стягнення згідно з КЗпП України догана та звільнення (ст. 147). Разом з тим, переважно, дисциплінарні стягнення визначені спеціальними законами для конкретних суб'єктів дисциплінарної відповідальності – осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції».

Закон України «Про запобігання корупції» встановлює необхідність притягнення особи до дисциплінарної відповідальності у разі якщо особа вчинила корупційне правопорушення або правопорушення, пов'язане з корупцією, однак судом не застосовано до неї покарання або не накладено на неї стягнення у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, пов'язаними з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або такою що прирівнюється до цієї діяльності. У контексті викладеного вважаємо за необхідне відзначити, що порушення обмежень, передбачених Законом України «Про запобігання корупції» прямо пов'язано з встановленням кримінальної чи адміністративної відповідальності, що детально викладено у попередніх навчальних питаннях. При цьому особа, яку притягнуто судом до одного з видів публічної відповідальності (кримінальної чи адміністративної) підлягає звільненню зі служби, що необхідно вважати проявом

дисциплінарної відповідальності осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції» у широкому розумінні. Так, практична діяльність переважної більшості юридичних осіб публічного права пов'язана зі здійсненням дисциплінарного провадження де-факто паралельно зі здійсненням кримінального процесуального чи адміністративного провадження у справі про вчинення корупційного чи пов'язаного з корупцією правопорушення. Наприклад, статтею 11 Дисциплінарного статуту Національної поліції України, затвердженого Законом України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» передбачено, що «Поліцейських, яких в установленому порядку притягнуто до адміністративної, кримінальної або цивільно-правової відповідальності, одночасно може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності згідно з цим Статутом».

Підстави для припинення трудового договору у разі вчинення особою корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення сформульовані у пункті 7 частини 1 статті 36 КЗпП України: «... набрання законної сили вироком суду, яким працівника засуджено (крім випадків звільнення від відбування покарання з випробуванням) до позбавлення волі або до іншого покарання, яке виключає можливість продовження даної роботи» або пункт 7-1, а саме: «укладення трудового договору (контракту), всупереч вимогам Закону України «Про запобігання корупції», встановленим для осіб, які звільнилися або іншим чином припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, протягом року з дня її припинення»». При цьому стаття 7 КЗпП України передбачає, що підстави для припинення трудового договору деяких категорій працівників за певних умов встановлюються законодавством.

З викладеного випливає, що за загальним правилом *дисциплінарна відповідальність за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень настає*: 1) у формі звільнення у результаті притягнення особи судом до відповідальності у разі застосування покарання, яке виключає можливість продовження відповідної роботи (служби) та покарання або накладення стягнення у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, пов'язаними з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або такою що прирівнюється до цієї діяльності; 2) інших заходів дисциплінарного впливу (дисциплінарних стягнень) – за відсутності застосування зазначених вище видів покарань чи стягнень. При цьому Законом України «Про запобігання корупції» встановлено, що порядок та відповідно особливості притягнення суб'єкта відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення визначається законом, а саме, як уявляється, спеціальним законом – для відповідних категорій осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції».

Відповідно до положень статті 83 Закону України «Про державну службу» державна служба припиняється, зокрема, у разі «втрати права на державну службу або його обмеження» та «за ініціативою суб'єкта призначення». Серед підстав реалізації першого випадку припинення державної служби законодавець називає: набрання законної сили рішенням суду щодо притягнення державного

службовця до адміністративної відповідальності за корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення; набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо державного службовця за вчинення умисного злочину та/або встановлення заборони займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави; наявність відносин прямої підпорядкованості близьких осіб у випадку, передбаченому статтею 32 Закону України «Про державну службу» (ст. 84 Закону України «Про державну службу»). Необхідно відзначити, що положення статті 32 Закону України «Про державну службу» більшою мірою дублюють положення статті 27 Закону України «Про запобігання корупції» як титульного нормативного акта, що визначає обмеження для осіб, уповноважених на виконання функцій держави. Разом з тим необхідно відзначити, що зміст статті 32 Закону України «Про державну службу» не відображає виключень з правил застосування відносин прямої підпорядкованості, які передбачені Законом України «Про запобігання корупції». Порядок реалізації правил уникнення підпорядкування близьких осіб на державній службі та, як наслідок, можливість припинення державної служби викликає очевидні проблеми щодо їх реалізації, зокрема виходячи зі змісту положення частини 5 статті 32 Закону України «Про державну службу»: «На державних службовців поширюються обмеження, передбачені Законом України «Про запобігання корупції»».

Підставою припинення державної служби за ініціативою суб'єкту призначення, що стосуються питань притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності за вчинення корупційного чи пов'язаного з корупцією правопорушення є «вчинення державним службовцем дисциплінарного проступку, який передбачає звільнення» (ст. 87 Закону України «Про державну службу»). Взаємозалежність дисциплінарного проступку та корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення можна простежити, виходячи з переліку дисциплінарних проступків державного службовця, серед яких: порушення правил етичної поведінки державних службовців; перевищення службових повноважень, якщо воно не містить складу злочину або адміністративного правопорушення; неповідомлення керівнику державної служби про виникнення відносин прямої підпорядкованості між державним службовцем та близькими особами у 15-денний строк з дня їх виникнення.

При цьому, дисциплінарна відповідальність полягає у застосуванні не лише звільнення зі служби, а також інших дисциплінарних стягнень. Наприклад, до державних службовців, крім «звільнення з посади державної служби» можуть бути застосовані такі з них: зауваження; догана; попередження про неповну службову відповідність (ст. 66 Закону України «Про державну службу»).

На підставі викладеного, маємо відзначити, що для державних службовців дисциплінарна відповідальність з однієї сторони є лише однією з підстав припинення державної служби у разі застосування дисциплінарного стягнення – «звільнення з посади державної служби», а з іншої – навпаки виступає категорією, яка передбачає «звільнення» лише як частину тих наслідків, яких може зазнати така особа.

Серед підстав припинення служби в органах місцевого самоврядування чинне місце займає «виявлення або виникнення обставин, що перешкоджають

перебуванню на службі, чи недотримання вимог, пов'язаних із проходженням служби в органах місцевого самоврядування», передбачені статтею 12 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування». Серед відповідних обмежень закон закріпив ту, що стосуються превентивних антикорупційних механізмів, а саме: «на службу в органи місцевого самоврядування не можуть бути прийняті особи, які у разі прийняття на службу в органи місцевого самоврядування будуть безпосередньо підпорядковані близьким особам (п. 5 ч. 1 ст. 12). При цьому зміст цієї ж статті містить бланкетні положення, відповідно до яких на посадових осіб місцевого самоврядування поширюються вимоги та обмеження, встановлені Законом України «Про запобігання корупції».

Викладене вказує на те, що спеціальним законодавством передбачено, випадки, коли дисциплінарна відповідальність шляхом звільнення зі служби настає за умов відмінних від положень, передбачених статтею 65 Закону України «Про запобігання корупції» (наприклад, положення відповідно до яких державні службовці підлягають звільненню у результаті набрання законної сили рішенням суду щодо притягнення державного службовця до адміністративної відповідальності за пов'язане з корупцією правопорушення або набрання законної сили обвинувальним вироком суду – за вчинення умисного злочину). Схожий режим дисциплінарної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією та кримінальних корупційних правопорушень передбачений, наприклад, для поліцейських (п. 10 ч. 1 ст. 77 Закону України «Про Національну поліцію»), прокурорів (п. 3 ч. 1 ст. 51 Закону України «Про прокуратуру») тощо.

Разом з тим, порушення не всіх, обмежень, передбачених Законом України «Про запобігання корупції» передбачає склад адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією чи корупційного злочину. Зокрема, описані положення законодавчих актів свідчать про те, що «обмеження спільної роботи близьких осіб» (обмеження відносин прямої підпорядкованості) для встановленої категорії осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», є окремою підставою для припинення служби, тобто їх порушення тягнуть за собою саме дисциплінарну відповідальність.

Аналіз окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» свідчить про те, що їх порушення лише частково захищені деліктними нормами, які встановлюють відповідальність. Наприклад, статтею 172-7 КУпАП передбачено відповідальність за неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів, а також вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів. У той час як статтею 28 Закону України «Про запобігання корупції» передбачено, крім викладеного, що особи, зазначені у пунктах 1, 2 частини 1 статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» зобов'язані у визначеному законом порядку повідомляти про наявність у неї потенційного конфлікту інтересів, вживати заходів щодо врегулювання реального та потенційного конфлікту інтересів. Частинами 3 та 4 зазначеної статті передбачено, що безпосередній керівник особи або керівник органу, до повноважень якого належить звільнення/ініціювання звільнення з посади протягом двох робочих

днів після отримання повідомлення про наявність у підлеглої йому особи реального чи потенційного конфлікту інтересів приймає рішення щодо врегулювання конфлікту інтересів, про що повідомляє відповідну особу. Такий керівник зобов'язаний вжити передбачені Законом України «Про запобігання корупції» заходи для запобігання та врегулювання конфлікту інтересів такої особи.

Поза межами обмежень, визначених Законом «Про запобігання корупції», та відповідно адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, залишається зміст положень, які надають визначення подарунку, стосовно можливості його існування у якості предмету купівлі-продажу за ціною, нижчою мінімальної ринкової.

З викладеного можна зробити висновок, що до дисциплінарної відповідальності за порушення обмежень, передбачених Законом України «Про запобігання корупції» суб'єкта відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення може бути притягнуто у разі не поглинення останніх нормами кримінального та деліктного адміністративного законодавства, тобто у разі не встановлення відповідальності за весь перелік обмежень (заборон), передбачених відповідним законом.

При цьому маємо підкреслити, що порушення правил щодо урегулювання конфлікту інтересів чи поняття «подарунку» пов'язані з обмеженнями, передбаченими Законом «Про запобігання корупції», а відповідно мова у таких випадках йде про недотримання норм (правил поведінки) зазначеного закону, що вказує на окрему умову (підставу) реалізації дисциплінарної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення.

Для обґрунтування позиції щодо можливості притягнення до дисциплінарної відповідальності того чи іншого суб'єкта відповідальності за корупційні чи пов'язані з корупцією правопорушення за недотримання норм Закону України «Про запобігання корупції» опишемо логічну схему притягнення до дисциплінарної відповідальності поліцейських.

Згідно з ст. 11 Дисциплінарного статуту Національної поліції України, затвердженого Законом України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» за порушення службової дисципліни поліцейські незалежно від займаної посади та спеціального звання несуть дисциплінарну відповідальність згідно з цим Статутом. В свою чергу під службовою дисципліною Дисциплінарний статут Національної поліції України розуміє дотримання поліцейським Конституції і законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, наказів Національної поліції України, нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України, Присяги поліцейського, наказів керівників (ст. 1). З викладеного випливає, що недотримання норм Закону України «Про запобігання корупції» у будь-якому випадку утворює склад дисциплінарного проступку.

Підсумовуючи вищевикладене, можемо зробити висновок, що *дисциплінарна відповідальність у разі порушення норм Закону України «Про запобігання корупції» настає у разі:*

1) вчинення суб'єктом дисциплінарної відповідальності корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, за яке судом до першого застосовано покарання або накладено стягнення (рішення суду набрало законної сили) у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, пов'язаними з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або такою що прирівнюється до цієї діяльності;

2) вчинення суб'єктом дисциплінарної відповідальності корупційного злочину, за яке його засуджено до покарання (вирок суду набрав законної сили), яке виключає можливість продовження її роботи (служби);

3) набрання законної сили рішенням суду про вчинення суб'єктами дисциплінарної відповідальності, на яких поширюється дія спеціального законодавства у сфері проходження служби, будь-якого адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, або корупційного кримінального правопорушення;

4) порушення обмежень (заборон), передбачених Законом України «Про запобігання корупції», які є підставою для припинення служби відповідно до положень спеціального законодавства;

5) вчинення суб'єктом дисциплінарної відповідальності корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення за умови не застосування до нього покарання або не накладення на нього стягнення у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, пов'язаними з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, або такою що прирівнюється до цієї діяльності, а також за умови застосування покарання, яке не виключає можливості продовження роботи (служби);

6) порушення суб'єктом відповідальності норм та обмежень (заборон), передбачених Законом України «Про запобігання корупції», які не захищені нормами кримінального та адміністративного деліктного законодавства.

5. Загальна характеристика цивільно-правової відповідальності у разі вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень.

Застосування цивільно-правової відповідальності до особи, на відміну від інших видів юридичної відповідальності (кримінальної, адміністративної тощо), не передбачає її безпосереднє покарання за вчинення цивільно-правового проступку, негативні наслідки для особи правопорушника мають як правило майновий характер. Зазначене можна пояснити особливістю цивільно-правової відповідальності, яка полягає у тому, що вона направлена на поновлення порушеного цивільного права та компенсацію понесених збитків як матеріальних так і моральних (останні як правило компенсуються у грошовій формі).

Нормою ст. 56 Конституції України визначено, що кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи

бездіяльністю органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень.

Відповідно до ст. 66 Закону України «Про запобігання корупції» збитки, шкода, завдані державі внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, підлягають відшкодуванню у встановленому законом порядку. Статтею 67 зазначеного Закону передбачено, що нормативно-правові акти, рішення, видані (прийняті) з порушенням вимог цього Закону, підлягають скасуванню органом або посадовою особою, уповноваженою на прийняття чи скасування відповідних актів, рішень, або можуть бути визнані незаконними в судовому порядку за заявою заінтересованої фізичної особи, об'єднання громадян, юридичної особи, прокурора, органу державної влади, зокрема Національного агентства, органу місцевого самоврядування, а правочин, укладений внаслідок порушення вимог цього Закону, може бути визнаний недійсним.

Такі положення прямо кореспондуються зі змістом ст. 21 Цивільного кодексу України, відповідно до якої суд уповноважений визнати незаконним та скасувати правовий як акт індивідуальної дії, так і нормативно-правовий акт виданий органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування, якщо він суперечить актам цивільного законодавства і порушує цивільні права або інтереси. Відповідно орган або посадова особа надсилає до Національного агентства протягом трьох робочих днів копію прийнятого рішення про скасування або одержаного для виконання рішення суду про визнання незаконними відповідних актів або рішень.

Відшкодування збитків та інші способи відшкодування моральної (немайнової) шкоди та майнової шкоди у якості способів захисту цивільних прав та інтересів осіб передбачені ст. 16 Цивільного кодексу України.

Фізичні та юридичні особи, права яких порушено внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення і яким завдано моральної або майнової шкоди, збитків, мають право на відновлення прав, відшкодування збитків, шкоди в установленому законом порядку (ст. 68 Закону України «Про запобігання корупції»). Відповідні норми спеціального антикорупційного законодавства є втіленням загальних норм цивільного матеріального права, а саме:

– шкода, завдана фізичній або юридичній особі незаконними рішеннями, дією чи бездіяльністю органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування (їх посадової або службової) при здійсненні ними (нею) своїх повноважень, відшкодовується державою, Автономною Республікою Крим або органом місцевого самоврядування незалежно від вини цих органів (особи) (ст.ст. 1173, 1174 ЦК України);

– шкода, завдана фізичній або юридичній особі в результаті прийняття органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування нормативно-правового акта, що був визнаний незаконним і скасований, відшкодовується державою, Автономною

Республікою Крим або органом місцевого самоврядування незалежно від вини посадових і службових осіб цих органів (ст. 1175 ЦК України);

– шкода, завдана фізичній особі внаслідок її незаконного засудження, незаконного притягнення до кримінальної відповідальності, незаконного застосування запобіжного заходу, незаконного затримання, незаконного накладення адміністративного стягнення у вигляді арешту чи виправних робіт, відшкодовується державою у повному обсязі незалежно від вини посадових і службових осіб органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду (ст. 1176 ЦК України).

До збитків у розумінні цивільного законодавства (ст. 22 ЦК України) необхідно віднести:

1) втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки);

2) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода).

Збитки відшкодовуються у повному обсязі, якщо договором або законом не передбачено відшкодування у меншому або більшому розмірі. Якщо особа, яка порушила право, одержала у зв'язку з цим доходи, то розмір упущеної вигоди, що має відшкодовуватися особі, право якої порушено, не може бути меншим від доходів, одержаних особою, яка порушила право.

На вимогу особи, якій завдано шкоди, та відповідно до обставин справи майнова шкода може бути відшкодована і в інший спосіб, зокрема, шкода, завдана майну, може відшкодовуватися в натурі (передання речі того ж роду та тієї ж якості, поладження пошкодженої речі тощо).

На відміну від майнової шкоди моральна шкода є немайновою (пункт 3 частини другої статті 11 ЦК України). Моральною шкодою згідно ст. 23 ЦК України є:

1) фізичний біль та страждання, які фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;

2) душевні страждання, які фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів;

3) душевні страждання, які фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна;

4) приниження честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи.

Моральна шкода відшкодовується грошми, іншим майном або в інший спосіб. Розмір грошового відшкодування моральної шкоди визначається судом залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації, ступеня вини особи, яка завдала моральної шкоди, якщо вина є підставою для відшкодування, а також з урахуванням інших обставин, які мають істотне значення. При визначенні розміру відшкодування враховуються вимоги розумності і справедливості.

Існують думки, що до числа таких «інших способів» можуть бути включені способи, які за своїм характером є немайновими, наприклад, спростування відомостей, що ганьблять честь і гідність, припинення дій, що порушують право.

Моральна шкода відшкодовується незалежно від майнової шкоди, яка підлягає відшкодуванню, та не пов'язана з розміром цього відшкодування. При цьому моральна шкода відшкодовується одноразово, якщо інше не встановлено договором або законом.

Збитки, шкода, завдані фізичній або юридичній особі внаслідок незаконних рішень, дій або бездіяльності суб'єкта, який здійснює заходи щодо запобігання і протидії корупції, відшкодовуються з Державного бюджету України в установленому законом порядку. Держава, Автономна Республіка Крим, орган місцевого самоврядування, які відшкодували збитки, шкоду, завдану незаконним рішенням, діями або бездіяльністю суб'єкта, що здійснює заходи щодо запобігання та протидії корупції, мають право зворотної вимоги (регресу) до особи, яка завдала збитків, шкоди, у розмірі виплаченого відшкодування (крім відшкодування виплат, пов'язаних із трудовими відносинами, відшкодуванням моральної шкоди).

Загалом інститут відшкодування шкоди (як майнової, так і немайнової) внаслідок вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення має міжгалузевий характер, адже відшкодуванню підлягає шкода, завдана як цивільним деліктом, так і злочином, публічно-правовим порушенням з боку суб'єкта владних повноважень, які можуть бути втіленням порушення антикорупційного законодавства. Відповідно, така шкода може відшкодовуватись не тільки у порядку цивільного судочинства, а й у порядку кримінального та адміністративного судочинства.

6. Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення

Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення – це електронна база даних, що об'єднує інформацію про:

- 1) фізичних осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення;
- 2) юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення.

Реєстр ведеться з метою:

- 1) забезпечення єдиного обліку осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, та юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення;
- 2) забезпечення в установленому порядку проведення спеціальної перевірки відомостей стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які

передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком;

3) аналізу відомостей про осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, з метою визначення сфер державної політики та посад, пов'язаних з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, з найбільш корупційними ризиками, а також формування та реалізації державної антикорупційної політики;

4) аналізу відомостей про юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення.

Держатель та Адміністратор Реєстру - НАЗК.

Реєстратором Реєстру (далі - Реєстратор) є самостійний структурний підрозділ апарату Національного агентства, що вносить або вилучає відомості про:

1) фізичних осіб, яких притягнуто до кримінальної, адміністративної, дисциплінарної та цивільно-правової відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень;

2) юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення.

Підставою для внесення Реєстратором відомостей про особу, яку притягнуто до відповідальності за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, є:

1) електронна копія рішення суду, яке набрало законної сили, з Єдиного державного реєстру судових рішень (надсилається Реєстратору відповідно до порядку надсилання електронних копій судових рішень щодо осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, та щодо юридичних осіб, до яких застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення);

2) засвідчена в установленому порядку паперова копія розпорядчого документа про накладення дисциплінарного стягнення. (Кадрові служби органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також підприємств, установ та організацій, посадові особи яких є суб'єктами відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, *протягом п'яти робочих днів з дня підписання* розпорядчого документа про накладення на особу дисциплінарного стягнення або скасування розпорядчого документа про накладення дисциплінарного стягнення за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення зобов'язані надати Реєстратору електронну та засвідчену в установленому порядку паперову копію відповідного розпорядчого документа разом з інформаційною карткою до розпорядчого документа про накладення (скасування розпорядчого документа про накладення) дисциплінарного стягнення на особу за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень.)

До Реєстру вносяться такі відомості про особу, яку притягнуто до відповідальності за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення:

- 1) прізвище, ім'я, по батькові (за наявності останнього);
- 2) число, місяць, рік народження;
- 3) місце народження;
- 4) паспортні дані (серія (за наявності) та номер паспорта, ким і коли виданий);
- 5) реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності);
- 6) місце проживання (для іноземців, осіб без громадянства - місце проживання за межами України);
- 7) місце роботи, посада на час вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення;
- 8) стаття (частина статті) Кримінального кодексу України або Кодексу України про адміністративні правопорушення, відповідно до якої особу притягнуто до відповідальності;
- 9) склад корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення;
- 10) дата набрання законної сили судовим рішенням про притягнення особи до відповідальності за корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення;
- 11) дата, номер судового рішення, номер судової справи, найменування суду, який ухвалив (постановив) судове рішення про притягнення особи до відповідальності за корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення;
- 12) вид покарання (стягнення), суть задоволення позовних вимог;
- 13) підстава та дата зняття, погашення судимості;
- 14) реквізити розпорядчого документа про накладення дисциплінарного стягнення;
- 15) спосіб вчинення дисциплінарного проступку;
- 16) вид дисциплінарного стягнення;
- 17) підстава для вилучення з Реєстру відомостей про особу, яка вчинила корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення.

Відомості про осіб, які входять до особового складу органів, що проводять оперативно-розшукову або розвідувальну чи контррозвідувальну діяльність, належність яких до вказаних органів становить державну таємницю, та яких притягнуто до відповідальності за вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, вносяться до Реєстру у розділ з обмеженим доступом відповідно до законодавства з питань державної таємниці.

Підставами для вилучення з Реєстру відомостей про особу, яка вчинила корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення, є:

- 1) ухвала суду про скасування вироку;
- 2) винесення виправдувального вироку;
- 3) відновлення пропущеного строку на апеляційне оскарження;
- 4) скасування постанови про накладення адміністративного стягнення за корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення;
- 5) розпорядчий документ або судове рішення про скасування розпорядчого документа про накладення дисциплінарного стягнення;
- 6) заява особи, яка з 24 лютого 2022 року до припинення або скасування воєнного стану брала безпосередню участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави,

у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України у складі Збройних Сил України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Управління державної охорони України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань.

Підставою для внесення Реєстратором відомостей про юридичну особу, до якої застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення, є електронна копія рішення суду, яке набрало законної сили, з Єдиного державного реєстру судових рішень.

До Реєстру вносяться такі відомості про юридичну особу, до якої застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення:

- 1) належність до резидентів України;
- 2) найменування юридичної особи (повне та скорочене);
- 3) ідентифікаційний код юридичної особи, присвоєний та внесений до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, або ідентифікаційний код юридичної особи іншої країни (для нерезидентів);
- 4) організаційно-правова форма юридичної особи;
- 5) місцезнаходження юридичної особи на час скоєння правопорушення;
- 6) стаття (частина статті) Кримінального кодексу України, згідно з якою до юридичної особи застосовано заходи кримінально-правового характеру;
- 7) склад корупційного правопорушення;
- 8) дата набрання законної сили судовим рішенням про застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичної особи за вчинення корупційних правопорушень;
- 9) дата, номер судового рішення, номер судової справи, найменування суду, який ухвалив (постановив) судові рішення про застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичної особи за вчинення корупційних правопорушень;
- 10) вид заходу кримінально-правового характеру, застосованого до юридичної особи, суть задоволення позовних вимог;
- 11) підстава та дата звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру.

Підставою для вилучення з Реєстру відомостей про юридичну особу, до якої застосовано заходи кримінально-правового характеру у зв'язку з вчиненням корупційного правопорушення, є ухвала суду про звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру за визначеними у статті 96⁻⁵ Кримінального кодексу України обставинами.

Реєстратор зобов'язаний протягом *тридцяти робочих днів* з дня внесення до Реєстру відомостей про фізичну особу, яка вчинила корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення, повідомити таку особу про її права, визначені Законом України "Про захист персональних даних".

Відомості з Реєстру надаються у вигляді витягу з Реєстру та інформаційної довідки.

Витяг з Реєстру - документ, який містить інформацію про внесення відомостей про особу до Реєстру або про відсутність відомостей про таку особу в Реєстрі, отриману за параметрами пошуку.

Національне агентство надає безоплатно витяг з Реєстру протягом семи робочих днів на підставі:

1) письмового запиту державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування з метою проведення спеціальної перевірки відомостей стосовно осіб, що претендують на зайняття посад, пов'язаних з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування (посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, а також посад з підвищеним корупційним ризиком, перелік яких затверджується Національним агентством);

2) письмового запиту правоохоронних органів у разі необхідності отримання такої інформації в рамках кримінального або адміністративного провадження;

3) письмового запиту фізичної особи (уповноваженої нею особи) щодо отримання відомостей про себе, до якого додаються ксерокопія паспорта та згода на обробку персональних даних особи, що перевіряється, довіреність на представлення інтересів особи, засвідчена в установленому законодавством порядку.

Витяг з Реєстру містить таку інформацію:

1) номер витягу, дата формування;
2) відомості про запитувача, який звернувся за наданням витягу;
3) відомості, за якими здійснювався пошук інформації у Реєстрі;
4) відомості про особу, яку притягнуто до відповідальності за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення;

5) стаття (частина статті) Кримінального кодексу України та/або Кодексу України про адміністративні правопорушення, відповідно до якої особу притягнуто до відповідальності за корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення, в тому числі до цивільно-правової відповідальності;

6) дата набрання законної сили судовим рішенням про притягнення особи до відповідальності за корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення та/або цивільно-правової відповідальності;

7) дата, номер судового рішення, номер судової справи, найменування суду, який ухвалив (постановив) судові рішення про притягнення особи до відповідальності за корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення;

8) реквізити наказу про накладення дисциплінарного стягнення;

9) відмітка про відсутність у Реєстрі відомостей, зазначених у запиті;

10) відомості про посадову особу, яка сформувала витяг.

Реєстратор відмовляє у наданні витягу з Реєстру в строки, встановлені для надання витягу, у разі відсутності у запитувача підстав для отримання запитуваної інформації або якщо у запиті про видачу витягу відсутні, неповністю, нечітко або нерозбірливо зазначені передбачені відомості.

Інформаційна довідка з Реєстру (далі - довідка) - документ, сформований будь-яким користувачем в онлайн-режимі, що містить інформацію про наявність або відсутність відомостей в Реєстрі стосовно нього та стосовно юридичної особи, до якої застосовано заходи кримінально-правового характеру за вчинення корупційного правопорушення.

Довідка може бути сформована будь-яким зареєстрованим користувачем стосовно себе на основі персональних даних, вказаних у його кваліфікованому електронному підписі.

Довідка формується програмно-апаратними засобами Реєстру на основі даних, вказаних в кваліфікованій електронній печатці юридичної особи, шляхом пошуку у Реєстрі за найменуванням юридичної особи, кодом в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, ідентифікаційним кодом юридичної особи іншої країни (для нерезидентів) та безоплатно надається запитувачу.

У довідці, крім відомостей, за якими здійснювався пошук у Реєстрі, зазначається така інформація (за її наявності):

1) відомості про юридичну особу, до якої застосовано заходи кримінально-правового характеру (найменування юридичної особи, код в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців), або про фізичну особу, яку притягнуто до відповідальності за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення (прізвище, ім'я, по батькові (за наявності останнього), місце народження, число, місяць, рік народження, серія (за наявності) та номер паспорта);

2) дата набрання законної сили судовим рішенням про застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру або про притягнення фізичної особи до відповідальності за корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення;

3) дата, номер судового рішення, номер судової справи, найменування суду, який ухвалив (постановив) судові рішення про застосування заходів кримінально-правового характеру або притягнення фізичної особи до відповідальності за корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення, та/або дата, номер організаційно-розпорядчого документа, відповідно до якого фізичну особу притягнуто до цивільно-правової відповідальності за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення;

4) відмітка про відсутність у Реєстрі відомостей, за якими здійснювався пошук.

Відкритою для безоплатного цілодобового доступу до відомостей з Реєстру через офіційний веб-сайт Національного агентства є така інформація:

1) про фізичну особу, яку притягнуто до відповідальності за вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення:

прізвище, ім'я, по батькові;

місце роботи, посада на час вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення;

склад корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення;

вид покарання (стягнення);

спосіб вчинення дисциплінарного корупційного проступку;
вид дисциплінарного стягнення;
2) про юридичну особу, до якої застосовано заходи кримінально-правового характеру:
найменування;
юридична адреса, код в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців;
склад корупційного правопорушення, у зв'язку з вчиненням якого застосовано заходи кримінально-правового характеру;
вид застосованих заходів кримінально-правового характеру.
Національне агентство забезпечує оприлюднення на своєму офіційному веб-сайті відомостей з Реєстру протягом трьох робочих днів після їх внесення до Реєстру.

Висновок

Деліктним законодавством України передбачено та надано визначення корупційних правопорушень та пов'язаних з корупцією правопорушень, за які передбачено настання юридичної відповідальності. Серед видів відповідальності за вчинення даних правопорушень законодавцем встановлено: кримінальна відповідальність, адміністративна відповідальність дисциплінарна та/або цивільно-правова відповідальність. Відмінність між корупційними та пов'язаними з корупцією правопорушеннями полягає у тому, що корупційні правопорушення пов'язані з корупцією та за них не передбачено адміністративної відповідальності. У той час як правопорушення пов'язані з корупцією можуть бути підставою притягнення особи до усіх названих видів правопорушень. Важливим превентивним механізмом запобігання та протидії корупції виступає створення та функціонування Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення.